

НАША

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА
ПРАВОСЛАВНА
ГАЗЕТА

ВІСЛА

м. Київ

Газета заснована 1 вересня 1989 року

Наш індекс 61671

Раїса ЛИША

ПОЧУТИ НЕБО

Сам драматизм і масштабний характер теперішніх подій змушують замислитись: що буде з людиною й цивілізацією? Який час ми формуємо? Що винесемо з цих тяжких випробувань?

Теософи стверджують, що наступна епоха людства буде епохою Духа і Творчости. Однак шлях до неї далекий і щоб увійти в ту епоху вищого розвитку, люди й суспільства, як суб'єкти духовного перетворення світу, мають досягнути певного рівня зрілості.

Та все ж, чи відчутні сьогодні ознаки такого духовного поступу? І хоч як дивно, але проситься сказати – так! Щось нове, досі не знане увійшло в нашу дійсність. Якоюсь миті ми всі стали немов іншими. А світ раптом зробився прозорішим. І українці причетні до того просяння, бо зробили, здавалось би, несподіваний надзвичайний прорив у трансформації національно-суспільної свідомості – особливо в час Майдану 2004 року і другого Майдану – Революції Гідності 2014.

Фактично відбулося нове повернення в суспільне життя споконвічного українського духовно-світоглядного ідеалу добра, волі і правди, що його вкотре ствердила як найвищу цінність і жертвовно засвітила на цілий світ велика українська душа в особистостях героїв. Тим самим піднісши в свідомості суспільства значення духовних і культурних основ, на яких тільки й можуть правдиво зростати люди й народи, – віру, мову, мистецтво, літературу, знання, освіту. Тобто все що кувалось тисячоліттями і являє неповторне обличчя народу, що врешті виправдовує наше перебування перед лицем Творця, бо стає і нашим принесенням у Вселюдськість, у Всесвіт.

Щоправда, на сьогодні і суспільство, і політикум все ще не явили потрібної волі в обороні життєво найпосутніших вартостей – Добра і Правди – «в своїй хаті», на своєму полі буття. І чомусь, за логікою абсурду, саме засадничі, болючі питання суспільного життя: захист української мови, культури, письменства, і навіть освіти... – відсовуються на узбіччя, подалі від стратегічних пріоритетів, як речі нібито другорядні, малозначимі або й не обов'язкові.

І ця недалекоглядність, поверховість мислення тих, хто бере на себе місію людей дії, надто дорого коштує Україні. Бо така політика від початку прирікає того, хто її проводить, на поразку.

Не може народ жити не своїм життям, нав'язаними, штучними, позбавленими глибини, конструктами смислів. Адже якби на Луганщині, на Донбасі від почат-

Закінчення на стор. 2

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

ШЕВЧЕНКОВА ЛЮБОВ ДО УКРАЇНИ	6
ВИСТУП ЄВГЕНА СВЕРСТЮКА 25 ЖОВТНЯ	10
ПАМ'ЯТЬ ПРО 33-Й	11
СПОГАД ПРО ЮРІЯ ЛИТВИНА	12-13
ГОЛОСИ ПОКОЛІННЯ ШІСТДЕСЯТНИКІВ	14-15

ПОЧУТИ НЕБО

Закінчення. Початок на стор. 1
ку Незалежності держава переймалась плечем своєї мови, культури, відновленням історичної пам'яті, люди б знали, хто вони є, з якого глибу віків ведуть свій рід, не було б місця для настроїв зневіри, національної самозневаги та самовідчуження, яничарству й холопству. Тим паче що насправді і Луганщина, і Донбас історично, як і Слобожанщина, – то глибока Україна.

Тоді що то таке – оці різновиди хвороби самовідчуження – як не втрата безлічі внутрішніх духовних зв'язків з рідним предковичним полем буття, котре єднає нас із цілим Божим Всесвітом, з просторами й голосами інших культур, і творить нашу самість – і самостійність – оборону від блукань і згуби.

Справжнім дивом є те, що попри всю неймовірну складність становища в Україні, дух невпинно відновлює ті невидимі зв'язки. У кожному разі така собі сентенція, що «політика – справа брудна», котру повторювали, як щось samozрозуміле, сьогодні вже так не промовиться. Після українського Майдану світ побачив

себе іншими очима. Дедалі дужче постає і в Україні, і на планетарному рівні потреба політики чесної, мудрої, творчої.

Україна своїм відчайдушним поривом до волі таки розімкнула облогу зла, що в ньому одвіку «світ лежить». І враз так близько озвучилась ніби давно знана, проста істина, що всі ми – частинки всеобіймаючої цілоти Творця. Кожна душа, перебуваючи на межі двох безодень – внутрішньої і зовнішньої, несе в собі гармонію єдиного Божого світу. Коли ж зло руйнує в душі внутрішню єдність із Божеством, жодне загарбання, накопичення чи влада – не зможуть повернути втрачене відчуття повноти світу – «добра святого», як мовить Т. Шевченко.

Кожна думка і вчинок – це дія у великому змагові добра і зла. Або ми творимо, або руйнуємо, рухаємось до нової волі й прозріння чи механічно існуємо...

Незвичайне хвилювання, що охопило сьогодні світ, чується як поклик Неба до людини – підвестися над собою, щоб відкрилися нові овиди просторо-часу.

До речі, якщо вглядітися в історію України, з подивуванням переконаєшся: кожен період боріння за волю був у ній позначений надвисоким піднесенням віри і творчості. Так було, для прикладу, в Козацькі часи (барокко, будівництво храмів, іконопис, народні думи, пісні, кобзарство), і в час УНР (відродження УАПЦ, поезія, малярство), і в роки Українського Опопу 60–80-х років ХХ ст., і в 90-ті на початку Незалежності України. Перша половина 90-х запам'яталась особливо небувалым подихом волі, Народним Рухом, Товариством мови, раніше забороненими книгами, мелодією «Козацького маршу»... і виром образотворення. Через слово, образ, колір, мелодію вимальовувались обриси нового прекрасного часу. Він просто розквітав на очах...

Проте й реакція зла на ту велику творчість життя, як знаємо, посунула неабияка... Але таки справді – як свято вірило козацтво – з нами Бог! Він пригадав нам, пробудив споконвічну традицію Майданів – посеред Всесвіту, перед лицем Неба...

Та чи спроможна сучасна людина беззастережно повірити Творцеві, аби дав Він здолати в собі неістинність і ентропію сучасної цивілізації? Як вірили святі, долаючи обмеженість земної юдолі. Як вірять нині юні лицарські душі захисників України.

Недаремно ж, певно, тепер серед усіх прекрасних імен Бога чи не найдужче промовляє – Творець.

І пригадується при тім Книга Йова. В якому стані був праведний Йов, перемучений сумнівами – завіщо Бог повергнув його в біди і втрати всього що він мав, тоді як Йов сумлінно виконував усі заповіді і був вірний Богові? Прагнути збагнути причину, Йов водночас хоче поновому зустріти Бога, аби йому відкрилося, чого хоче від нього Бог. І Бог приходить на поклик людини, яка в нещастях прозріла певну обмеженість і застиглість власної віри. Душа її волає явити чудо: – визволити з цього стану земної приреченості. І Бог приходить, щоб промовляти до людини, яка доросла до потреби участі в божественному творенні буття. Найдивніше і найзворушливіше тут якраз те, що Бог відкривається Йову як надхненний Творець і говорить з ним, як з другом.

Людина створена за образом і подобою Божою. Це ж не просто логічна формула. Це велика сокровенна тайна й правда. Вона промовляє. У ній чути – невідомий, вільний, страшний, вічний, благословенний шлях... «істини і життя».

Твір Піта Мондріана

Анна Віталія ПАЛІЙ, м. Тернопіль

АНГЕЛИ В ДОРОЗІ Бувальщина

Коли братові Василю із монастиря редемптористів настоятель повідомив, що той має відвезти до Унівської лаври церковний хор, молодий монах не на жарт розхвилювався. Дорога далека: від одного обласного центру до іншого, а звідти – ще зо кільканадцять кілометрів, якщо не більше. А тут саме морозець прихопив, слизько. А він – щойно місяць як отримав право водити машину. Їздив лише по місту, та й то з кимось. А тут он як далеко і – самому. Та замінити нема кому, бо брат Петро саме зломив ногу, а брат Андрій лежить із запаленням легень.

Настоятель монастиря його застереженнями не перейнявся: «Хто з Богом, той не сам. Та й хор, хоч і маленький, але недаремно «Небесним воїнством» називається. Як треба буде, то архистратиг Михаїл пошле ангелів, щоб вас охороняли в дорозі».

Що ж, брат Василій мусив погодитися. І таки вправявся з тим завданням: відвіз хористів до Унева, де вони кілька днів мали супроводжувати співом літургії.

Однак на тім не закінчилося. Раз відвіз, то мав і назад привезти. А для того мусив удосвіта виїхати з монастиря. І десь о шостій, ще затемна, на автобусній зупинці якогось села він підібрав двох лю-

дей: «До Львова? То сідайте, не мерзніть, мені попутно, завезу і вас». Та вже за декілька хвилин пошкодував, бо тільки-но вони сіли, на весь салон мікроавтобуса поширився несвіжий запах. Чи то одяг був нечистий, чи декілька тижнів води не бачили, але сморід стояв великий. «Та якщо взяв попутників, то мушу везти», – міркував молодий монах, гадаючи, де купити рідину, щоб відпуцувати крісла.

Аж ось біля самого Львова на невеликому льодку автомобіль занесло на зустрічну смугу і брат Василій заледве викрутив кермо, аби не врізатися в лоб міліцейській машині, що прямувала назустріч. Двоє міліціонерів, лаючись, із криками, як ошпарені, вискочили на дорогу. Найпершим ділом забрали водійські документи і стали вимагати, щоби їхав із ними до відділку міліції. Чернець став проситися і пояснювати, що він недосвідчений водій, і що в монастирі більше нікому було їхати, і що іншим разом буде уважнішим. «Ну добре, – говорив йому молодший, – ти монах, жити не хочеш. А я хочу. І в мене троє дітей, а в лейтенанта – двоє. Якби ми загнули, хто б їх годував? Ти, може?» На те чернець не мав що відповісти, тільки вибачався і казав що

винен, бо не міг стримати машину. Та по якомусь часі правоохоронці заспокоїлися і таки повернули йому посвідчення водія. Виявляється, то в них вже був третій такий випадок за цей день! Не даремно так рознервувалися...

Коли брат Василій, тішачись, що йому віддали права, вже збирався їхати, а міліціонери – йти до своєї машини, несподівано подав голос один із пасажирів: «Добре, що на монаха натрапили. Ще й помолитися за вас буде... І Бог аварії не допустив. Але ви дивіться, бо Він більше ніж три рази не попереджує». Міліціонери на мить розгубилися і вже, певно, підшукували гідні слова для «контратаки». Але їх випередив другий пасажир: «Видно, не досить тільки того що дітей годувати, аби зберегти їм батьків».

Чернець швиденько завів машину, попрощався, ще раз вибачився і рушив, щоби нарешті, «від гріха подалі», розїхатися з тими міліціонерами. І вже за Львовом, чистячи щойно купленими миючими засобами сидіння мікроавтобуса, так собі розмірковував: «Таки справді ангели. Бо якби не підібрав по дорозі тих людей, то мікроавтобус був би легшим, і його таки занесло б у ту міліцейську машину». Далі, їдучи, почав звично внутрішньо молитися за тих пасажирів-ангелів, за міліціонерів, яким заледве не забрав життя, і за себе, грішного, що мало не спричинив автомобільну аварію, та й за всіх інших, хто міг би опинитися в подібній ситуації.

Віра і чин

Думки Святих Отців

У храмі співають: «*Я взивав з усього серця мого, вустами, душею і умом до милостивого Бога, і Він вислухав мене й вибавив від аду душу мою*». І Господь каже в Євангелії, що де двоє або троє зберуться в Його ім'я, з любови до Нього, там Він з ними й посеред них. Так і в тій молитві, в якій поєднуються душа й ум у благоговійності, скрусі й зворушенні, воістину співприсутній сам Бог, який і подає їм діяльну силу.

Св. Йоан Ліствичник

Духовне життя є зачудування Богом, початок безсмертного життя по воскресенні. Там людська природа не припинить дивуватися Богові, зовсім не думаючи про сотворіння, бо якби було щось подібне до Бога, то ум міг би звернутися до цього. Але позаяк уся краса сотворіння у прийдешньому обновленні нижча за красу Божу, то ж як може ум своїм поглядом відвернутися від Божої краси?

Віра є дверима тайнств. Як тілесні очі бачать чуттєві предмети, так віра духовними очима поглядає на сокровенне.

У нас два духовних ока: одним бачимо тайни Божої слави, що прихована в сотвореній природі, а іншим споглядаємо славу самої природи Сотворителя.

Св. Ісаак Сирійський

Ісус нікого не відкидає: Він і одинадцятої години найняв робітників у свій виноградник. Припади до Нього і трішки потрудися, аби отримати тобі нагороду нарівні з усіма. Бог дарував тобі ум, віддай його Творцеві, присвячуючи небесному, думай про горішнє, а не про земне (Кол. 3, 12), і туди його спрямовуючи, де Він сам перебуває. Тільки таким чином кожен може звільнитися від старої людини. Ісус сказав апостолам: ви – сіль землі (Мт. 5, 13). Будь сіллю сам для себе, висушуючи й солячи (в собі) гнилизну і (знищуючи) черв'як, тобто лихі помисли. Бог і Спаситель наш хоче, щоб ми спаслися, але нам слід незмовкно взивати: «Спаси мене, Господи», і Він спасе.

Міра, яку треба шукати, є та, щоб перемінитися та очиститися від старої людини і надбати освячення душі й тіла.

Святи старці Варсануфій та Йоан

Георгій-воїн. 11-12 ст.

Юрей ФЕОДОСІЙ (АЛІСОВ)
Свято-Покровський козацький храм, УПЦ КП
м. Дніпродзержинськ (Кам'янське)

Таїнство земного Едему

Слово, сказане Господом, – вовіки не погасить п'ятма світу гріховного. Про любов до Бога і до ближніх Христос розповідає притчею: «Фарисеї ж, почувши, що Він уста замкнув саддукеям, зібралися разом. І спитався один з них, учитель Закону, Його випробовуючи й кажучи: «Учителю, котра заповідь найбільша в Законі?» І Він промовив йому: «Люби Господа Бога твоєго всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією твоєю думкою». Це – найбільша і найперша заповідь. А друга однакова з нею: «Люби свого ближнього, як самого себе». На двох цих заповідях увесь Закон і Пророки стоять» (Мт. 22; 33 – 40). Отже, цими заповідями Господь навчає нас найвищим правилам, котрими тримається Закон – не світський, про поведінку і права людини, а Закон духовний – Царства – Едему (Раю), небесного блаженства і спасіння. Саме виконанням цього Закону, цих основних заповідей, ми будемо або виправдані, або засуджені на вічні муки під час Другого Пришестя на землю Господа Бога і Спасителя нашого Ісуса Христа.

«Носіть тягарі один одного» (Гал. 6. 2). Кожен, хто любить ближнього та Спасителя свого, достойний вічного блага та спільного Причастя з Його Матір'ю та друзями – святими. Так, митрополит Іларіон (Іван Огієнко) казав: «Служити народові – то служити Богові».

Ціна Господньої любови до людей – взаємна любов людська. Сказано ж святим апостолом Іваном: «Хто не любить, той Бога не пізнав, бо Бог є любов!» (1 Ів. 4. 8).

Усе Своє перебування з людьми на землі Ісус Христос допомагав грішним, усім, хто до Нього звертався, усім, хто вірив Йому і у Нього. Своїх учнів Він завжди повчав служити не тільки Богові, а й народові, з котрого і складається уся Церква Христова: «Поправді кажу

вам: чого тільки одному з найменших цих ви не вчинили, – Мені не вчинили» (Мт. 25. 45). І ще: «Саме з цього народу, як зорі на нічному небі у перші століття засяють мученики, а далі святителі, преподобні, благовірні князі і інші вірні Христу мужі і жони».

Любов Божа до людей перевищує усякі наші уявлення. Щоб створити світ – Бог сказав одне слово. Але щоб нас врятувати, Він віддав Свого Єдинородного Сина... Ось така дорожчінна в Його очах кожна душа. Щодня сказати Богові щире «ДЯКУЮ» за всі подання Його благи – це теж частина любови вічної, невгасимої. Саме любов є насінням доброти, віри, надії, милости... Посієш до ближніх і Бога любов, щире, чисте – пожнеш усі чесноти.

Кожному, без винятків, кожному під силу пройти цей тернистий шлях, головне – зробити вірний вибір, а вибір буде ясний, бо в той час, час вирішення куди піти, навіть сліпий побачить, глухий почує, німий заговорить, кривий встане і піде. Бо перший крок до спасіння зцілює і спопеляє усі гріхи та скорботи.

Дуже часто шлях до цього першого кроку ще важчий, аніж сам крок і шлях любови. Перед кожною доброю і Богом наповненою справою діявол намагається нас спокусити, відвернути і збити зі шляху істинного і благого. Не тільки видимо, а й невидимо, біс починає агітувати піти за ним, показуючи простоту, рівність, широту шляху до погибелі.

Антоній Великий, святий Православної Церкви, повчав: «Від ближнього нам і життя, і смерть. Бо як віднайдемо брата, то віднайдемо й Бога; коли ж спокусимо брата, то згрішимо супроти Христа».

Хай же любов нелицемірна, а братська, родинна, цариця усіх чеснот і благ, перебуває між нами, з нами і над нами.

Марія РЯБЧЕНЮК,
м. Нововолинськ

МАТИ ВСІХ ЧЕСНОТ

Славний письменник і політичний діяч стародавнього Риму Цицерон стверджував: «Жодною якістю я не хотів би володіти настільки, як умінням бути вдячним. Бо це не тільки велика чеснота, але й мати всіх інших чеснот».

Вдячність – це те, що визначає поведінку християнина. Святе Письмо вчить нас дякувати завжди Богові Отцеві в ім'я Господа нашого Ісуса Христа.

Однак ми часто настільки захоплюємося прославлянням справ людських, що зовсім забуваємо звертати увагу на творіння Бога. Навіть у важкі часи занурюємось у свої турботи настільки, що перестаємо помічати світ, створений Всевишнім. Хоча за всі блага, які маємо, повинні дякувати Богові.

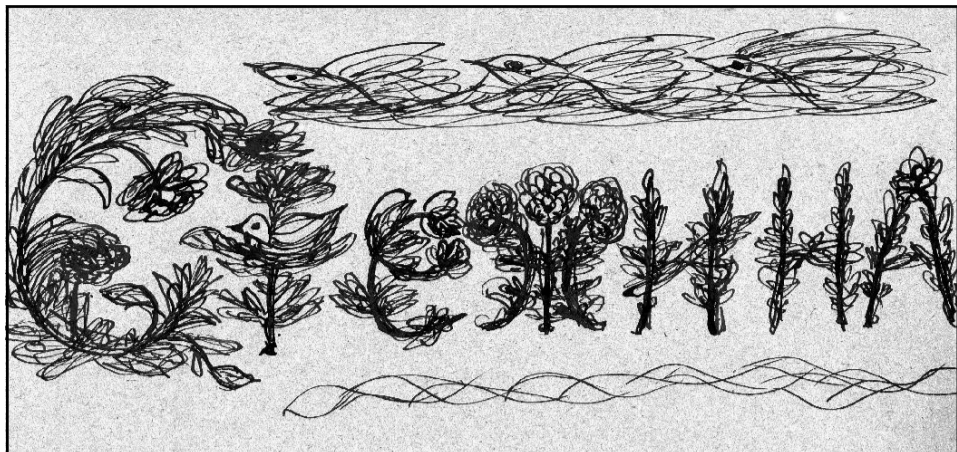
Звичайно, коріння справжньої подяки походить від Бога. Християни мають найвищий приклад вдячності Ісуса Свогому Отцеві за Його присутність і діяння. Бог любить Своє творіння. Звичайно ж, Йому болить усе те, що спотворює людство. Але Він знає, яким на початку створив його, бачить його потенційні можливості й призначення і хоче, щоб ми теж це пізнали. Але ми надто часто сприймаємо Боже благословення як щось належне: сонце, повітря, землю, здоров'я, розум, дихання, хліб та інші безцінні блага, яких безліч. Чимало людей моляться, коли хворі, а коли одужують, «хворою» стає їхня вдячність.

У 17-му розділі Євангелії від Луки є історія про те, як Христос зцілює хворих на проказу. Коли в дорозі до Єрусалиму Ісус проходив уздовж кордону між Самарією та Галилеєю, то увійшов в одне із селищ, де Його зустріли десятеро людей, хворих на проказу.

Вони стояли віддалік і голосно гукали: «Ісусе, Наставнику, змилуйся над нами!» Ісус, підійшовши до них, порадив показатись священикам. І поки ці десятеро йшли, цілком очистилися. Один із них, зрозумівши, що зцілювся, повернувся і голосно славив Бога, низько вклонився і дякував Йому. Це був самарянин. Ісус запитав його: «Чи не десять очистилось – а дев'ять же де? Чому не вернулись вони хвалу Богові віддати, крім цього чужинця?» І сказав Він йому: «Підведися й іди: твоя віра спасла тебе!»

Вдумаймося в це: з-поміж зцілених лише один повернувся, щоб висловити свою подяку. Яке разуче нагадування!.. І яка безмірна Божа любов!..

На жаль, і тепер більшість із нас не вважають за потрібне висловлювати подяку ні людям, які роблять їм добро, ні Богові.

Юрій ШКРУМЕЛЯК

Молитва за рідну мову

Боже, Отче милостивий,
Ти нам дав цю мову красну,
поміж мовами найкращу,
нашу рідну, нашу власну.

Тою мовою співала
нам маленьким наша мати,
тою мовою навчала
Тебе, Боже, прославляти.

Тою мовою ми можемо
величатись перед світом,

бо між мовами ця мова —
мов троянда поміж цвітотом.

Поможи, Небес Владико,
хай буде по Твоїй волі,
щоб та мова гомоніла
вільно в хаті, в церкві, в школі.

Дай діждатись пошанівку
рідного, святого слова,
щоб цвіла на славу Божу
наша українська мова.

Анатолій КАЧАН

Листи з осіннього саду

Щодня у листопаді
Через кленовий міст
Шле яблунька із саду
мені за листом лист.
А вітер-листоноша
Весь день, до темноти,
Задарма — не за гроші
— Розносить ці листи.
Сьогодні на світанку
Дізнався я з листів,
Що яблунька-мерзлянка
Боїться холодів.

Із в'язкою соломи
Подався я у сад
І яблуньку знайому
Закутав аж до п'ят.
Щоб у зимову пору
На ніжнім стовбурці
Не обгризли кору
Морози і зайці.
Шле яблунька зимою
Останній лист мені:
«У гості із бджолою
Я жду вас навесні».

Листопад Роман ЗАВАДОВИЧ

Плаче жовтий лист листками,
Плаче хмаронька дощем,
Зайчєня мале, без мами,
Змокло, бідне, під куцєм.

В полі вихри тужно грають,
Пісня їх, мов ніч, сумна, -
Тільки діти не скучають,
Про весну казки читають,
В них у серці все весна.

о. Василь-Богдан МЕНДРУНЬ

Радуйся, Дмитрію!

День пам'яті святого великомученика Дмитрія Солунського 8 листопада

Місто Солунське вбралось піснями:
воїн Христовий завжди між нами!
Учнем розбита Лієва* гордість,
писана кров'ю мужности повість.
Жертва всепальна, зрима в любові,
кривду долає в смертнім двобої.
Мученик знісся колосом повним —
правду не вбити списом** гріховним.
Слався, Дмитрію боголюбивий,
слався, Дмитрію боголюбивий,
мироточивий, в віках!

* Учень славетного воїна Дмитрія Нестор, скориставшись з порад учителя, який уже тоді був ув'язнений за віру, перемиг гордого глядіятора Лія, жорстокого вбивцю багатьох християн.

** Святого Дмитрія закололи списами, коли він стояв на молитві.

Іван ГНАТЮК

Передзим'я

Уже глибока осінь.
Так тихо вдалині.
Дерева — наче лосі, —
Тривожні і сумні.
Зима — не за горами,
Вже вицвіла краса,
Лише вгорі над нами
Синіють небеса.

Я так люблю стояти
Й дивитись з-під руки,
Як, наче гусенята,
Пливають собі хмарки.
Ген-ген до небокраю
Пливають кудись у світ,
А я стою й махаю
Рукою їм услід.

Тамара КОЛОМІЄЦЬ

Їжаки

Два веселі їжаки
Накололи на голки
Всі листки
І сказали:
— Ми — куці,
Золоті у нас плащі
На дощі.
Два веселі їжаки
Накололи на голки
Всі грибки
І сказали:

— Ми — пеньки,
Наросли у нас грибки,
Як горбки.
Два веселі їжаки
Позгортались у клубки
Під голки
І сказали:
— Ми — грудки...
Ну, а може, — будяки...
Ну, а може, — їжаки
Все-таки?

НАРОДНІ ДИТЯЧІ ЛІЧИЛКИ

Стоїть півень на току
у червоному чобітку.
Будем півника просити:
Ходи жито молотити.

Іде коза рогата,
Ведє діток, кошлата.
А хто козу туркне,
Того коза штурхне.

Тікав заєць через міст —
Довгі вуха, куций хвіст.
А ти далі не тікай,
Рахувати починай:
Раз, два, три —
Вийди ти.

Ходила квочка
Коло кілочка,
Водила діточок
Біля квіточок.
Квок!

Качка з річки йшла,
Гурт качок вела:
Це — качатко сиве,
Це — як жовта слива,
Це — брудненький квачик,
Це — м'якенький м'ячик,
Це — як вовни жменька,
Це — кривенька,
Це — сніжок побіг...
Скільки ж їх усіх?

Сидить жаба
під корчем,
Зачинає рити.
На кого це слово впаде,
Той буде жмурити.

Ой ти, котє Марку,
Ходиш по ярмарку,
Не купуєш,
Не торгуєш,
Тільки робиш сварку.

Де заховався Бог?

Піно ПЕЛЕГРІНО

З книги «300 ОПОВІДОК ДЛЯ ДУШІ», Львів, «Свічадо», 2014

Розповідь – це ніби мушля: ти прикладаєш її до вуха, і вона розповідає тобі про океан. Без розповідей людство було б менш людським.

ПРОЩЕННЯ

Бог сотворив світ, але Йому ніяк не вдавалося поставити його на ноги, бо світ постійно падав.

Тому Бог створив прощення, і світ звівся на ноги.

БОГ І АЛФАВІТ

У 70-му році н. е. римський імператор Тит Веспасіян вторгся до Єрусалимського храму і зруйнував його, а населення країни депортував. Тоді багато хто запитував:

– Де заховався Бог? В якому місці Його присутність є більш необхідною, ніж тут?

Один мудрець відповів:

– У цей час Бог навчає дітей алфавіту.

Англійський поет Томас Стернз Еліот має цитку переконання: «Міністерство Освіти має вартувати як десять Міністерств закордонних справ!»

ДЕ ЗДОБУВАЮТЬ ПЕРЕМОГИ?

Генерал Артур Велслі, герцог Велінгтон, який переміг Наполеона при Ватерлоо (1815), захотів повернутися в Англію, щоб побачити військовий коледж, в якому колись навчався і проходив підготовку.

Коли в найбільшій аудиторії зібралися всі учні коледжу, генерал сказав:

– Дивіться, саме тут було здобуто перемогу при Ватерлоо!

Визнаймо, що книжки є цеглинами, які будують! Все починається з голови. Все завжди починається зі школи.

Євреї кажуть: «Світ тримається лише на подиху дітей, які навчаються. Не можна переривати навчання навіть для того, аби йти відбудувати Єрусалимський храм».

ПСИХОЛОГІЧНА ФУТБОЛКА

Нещодавно декілька дівчат з Верони винайшли «психологічну футболку». Йдеться про звичайну футболку, на якій міститься дуже гарний вислів чи афоризм, вишитий зсередини. Прочитати його може лише той, хто її носить. Ось приклади деяких вишитих написів: «Я – єдине джерело моєї радості», «Якщо я плачу – то лише стаю мокрою, якщо сміюся – зі мною сміється цілий світ», «Я великий не тому, що знаю, а тому, що я є», «Я хочу вирушити на орбіту!»...

У потрібний момент той, хто носить таку футболку, за допомогою одного лише погляду на неї може додати собі сміливості.

Молодці веронські дівчата! Аплодисменти вам! Ви зрозуміли одну вражаючу істину: самоповага не залежить від судження інших!

САМОТНЯ ЛАСТІВКА

Одна ластівка спізналася на осінню зустріч зі своїми посестрами, які готувалися відлітати, тому ті відлетіли без неї. І все-таки ластівка пустилася в політ через океан. Вона була дуже збентежена, оскільки боялася, що долетіти самій їй не вдасться.

Одного дня вона вже була близька до того, щоб опустити крила і впасти, аж раптом трохи нижче від себе побачила іншу ластівку, що летіла в тому ж напрямку. Це збадьорило ластівку. Кожного разу, почувачуючись втомленою, вона дивилася на свою подругу внизу і відновлювала свої сили.

Вона таки здійснила цей довгий переліт. Коли ластівка вже досягнула землі, то зрозуміла, що тієї іншої ластівки вже немає.

Насправді її ніколи й не було: просто ластівка бачила свою тінь, що відбивалася на поверхні моря. Цю подорож вона здійснила цілковито сама!

Якщо для того, аби додати нам сил, достат-

ньо однієї думки, що ми не самі, то наскільки ж більше здатна підтримати нас впевненість у тому, що поруч з нами є Бог, який називається «Еммануїл» – «З нами Бог!».

ЯМКА

Якось мама повела свого чотирирічного сина у парк. Через деякий час малий почав розпачливо плакати...

Неподалік прогулювалася одна пані. Її глибоко зворушив плач малюка. Тож вона сказала його мамі:

– Бідна дитина! Та заспокойте врешті його!

А роздратована мати відповіла:

– Спробуйте ви!

Дитина аж надрилася від плачу. Врешті пані ввірвався терпець, вона повернулася до матері і закричала:

– Та майте хоч трохи ніжності до дитини, трохи співчуття!?

А мати, ще більше ображена, відповіла:

– Спробуйте ви! Він зробив у землі ямочку і хоче забрати її з собою додому!

Мудрий знає, що перш ніж судити інших, добре було б спочатку походити п'ятнадцять днів у їхньому взутті.

МАЛЕНЬКИЙ ПОРУШНИК СПОКОЮ

Був собі батько, якому шестирічний син постійно заважав працювати. Аби відвоювати для себе хоч півгодини спокою, тато вирвав зі старого атласу сторінку, на якій було зображено цілий світ, з державами, містами, горами... Тоді порвав цю сторінку на малі клаптики і дав хлопчикові, аби той склав її до купи.

«Це займе йому багато часу!», – подумав собі тато.

Авжеж! Через кілька хвилин малий повернувся з докладно складеною картою світу.

– Як тобі вдалося так швидко це зробити?

– Дуже просто, тату. На другому боці сторінки була намальована людина. Я склав її, а світ склався сам собою!

Постав на належне місце людину, і світ стане на місце. Але що ж ставить людину на властиве їй місце?

Немає іншого шляху, ніж виховання! Не виховувати - означає різати гілку, на якій сидимо. Не виховувати – це кидати бомби у майбутнє і вести людство на цвинтар.

ТОМА, АПОСТОЛ ІНДІЇ

Після Христового Воскресіння апостол Тома, послухний волі Воскреслого, вирушив у подорож до Індії. У дуже важку подорож.

Одного вечора, уже перетнувши кордон, апостол відчув такий глибокий смуток, що вирішив зупинитися.

І раптом у його пам'яті виринули слова, які сказав йому Ісус: «Розколи дерево, і Я там буду; підніми камінь, і там Мене знайдеш!».

У глибокому зворушенні Тома попрямував до каменя, що лежав неподалік у полі. Підняв його, оросив своїми сльозами, обійняв і сказав: «Ось, Господи, Ти знаходишся навіть у індійських каменях!».

І знову вирушив в дорогу.

Ця розповідь міститься в одному з апокрифічних євангелій (тобто тих, які Церква не вважає надхненими Святим Духом).

Бога можна побачити всюди! Надія, яка вселяє таку певність, дає силу постійно триматися свого шляху, навіть коли життя показує зуби і немилосердно палить сонце.

МИСОЧКА МОЛОКА

Був колись індійський цар, який поклонявся богові Шанкар. Одного дня цареві прийшла до голови дивна думка: попросити, щоб кожен житель країни у дар цьому богові вилив мисочку молока в нішу, де стояла його статуя.

Жителі, які не мали й краплі молока для себе, лили воду.

Володаря це дуже обурило. Надходив вечір... Аж ось цар побачив, що до ніші підійшла бідна стара жінка і вилила туди маленьку мисочку молока.

І сталося диво: вся вода перетворилася у чисте молоко!

Коротка індійська розповідь є гімном оптимізму: одна маленька засвічена свічка може освітити всю темряву; вся темрява не зможе загасити однієї свічки!

ОБІД АРИСТОКРАТІВ

За старовинною англійською традицією, діти зі знатної сім'ї не мали права приймати від будь-кого запрошення на обід, доки не навчаться їсти, тримаючи дві книжки притиснутими ліктями до тулуба, і третю – на голові.

Дивна вправа, проте вона мала конкретну ціль: звикнути, що під час їжі руки мають бути міцно притиснуті до боків і що голову слід тримати рівно – не нахилиючи її до столу.

Занадто вимоглива норма, скажете ви. Однак вона промовисто нагадує: якщо сьогодні ми повернемося до того, що станемо супроводжувати кожен жест гарними манерами, тоді рівень життя, який уже сягнув свого історичного мінімуму, почне підвищуватися.

Варварство починається з браку гарних манер за столом.

ШКОЛА РАКІВ

Мама-рачиха вчила своїх малят читати, вживаючи для цього звичайний шкільний текст.

Але чоловіки-раки, які слухали її, нічого не могли втямити, бо вона читала «конидауб», де у тексті було написано «будинок».

Незважаючи на це, раченята дуже добре розуміли одне одного!

Здається, ще ніколи не було так важливо почати говорити з дітьми однією мовою, як сьогодні. Майбутнє належить тим, хто вміє бути зрозумілим для сучасних дітей.

На стор. 4-5 тарелі Михайла Денисенка

Педагогічна сторінка

Уривок з популярної книги Дмитра ЧУБА «Живий Шевченко»

Шевченкова любов до України

Чи не найдорожчою, найважливішою рисою Шевченкової вдачі, що пройняла всю його творчість, є незвичайна любов до України, до свого народу. Він збудив приспану націю, запалив нові вогні, кинув палкі гасла боротьби за Україну проти гнобителя – Московщини. Недарма видатні діячі письменники, навіть значно старші за нього (наприклад, Квітка-Основ'яненко), називали Шевченка батьком.

Таку любов до всього рідного бачимо не лише у його творчості, а й у повсякденному житті. В листі до свого брата Микити 15 грудня 1839 року Шевченко аж тричі підкреслює, аби брат писав йому листи своєю рідною мовою: «...Та, будь ласка, напиши до мене так, як я до тебе пишу, не по-московському, а по-

письменника з Кубані Якова Кухаренка, де він, між іншим, з гумором пише: «Мабуть, Ти давно в землях християнських не бував і доброї мови християнської не чував, що звеш мене «закадишним» другом. Чи ж чути було коли-небудь меж християнами таке бридке, паскудне слово. Мабуть, Ти, батьку, забув нашу християнську мову і доценту побусурманився!»

Його любов до України світиться і в записках у щоденнику від 14 липня 1857 року в час перебування на заслання: «...у великоросійській людині є вроджена антипатія до зелені, до цієї живої, блискучої ризи усміщеної матері-природи... В Україні зовсім не те. Там село і навіть місто укрили свої білі,

пошлого, огидного життя не опоганив і не принизив своєї національної і людської гідності. Він лишився вірним своїй прекрасній національності. А така риса ошляхетнює і навіть нешляхетну людину... Пошли ж тобі, Господи, мій незамінний друже, швидкий кінець поневірян. І допоможи тобі, Пресвята Мати всіх скорботних, пройти ці безводні пустелі, напитися солодкої Дніпрові води і вдихнути в змучені груди живуще повітря прекрасної нашої милої батьківщини».

Патріотизм Шевченка, його любов до свого краю яскраво виявилися і в ставленні до української старовини. Як старанно він вивчав і змальовував старовинні пам'ятки, працюючи ще до заслання в Археологічній комісії! Він лишив нам пам'ятку і про будиночок Котляревського в Полтаві, і про рештки будинку Хмельницького в Суботіві, і про палац Мазепи в Батурині. Недарма тематика його малярських робіт охоплює й такі полотна, як «Хмельницький перед кримським ханом», «Смерть Хмельницького», «Мазепа і Войнаровський», «Умиряючий Мазепа», «Кочубей» та багато інших. Тим-то, коли Тарас Григорович, повертаючись із заслання, прочитав у «Русском вестнике», що Савур-могила розкопана і в ній знайшли золоті й інші гроші, він жалкує і записує в щоденнику: «Я люблю археологію, я поважаю людей, що посвятили себе цій таємничій матері-історії; я цілком визнаю користь цих розкопувань. Але краще б не розкопували нашої славної Савур-могили... Цілий вечір я все співав:

*У степу могила
З вітром говорила:
«Повій, вітре буйнесенький,
Щоб я не чорніла!»*

Та всі ці факти досить бліді, якщо не брати до уваги того величезного впливу його творчості на формування національної свідомості українців, якщо не враховувати видавничої і громадської діяльності. Досить було появи самого Шевченка в панському будинку в Україні, де все було зросійщене, як усі починали говорити українською мовою і запановували демократичні погляди. Патріотизм і боротьба проти Росії за вільну Україну – це складова частина життя і творчості Т. Шевченка.

Москва ж вживає й тепер величезної спритності, щоб показати Шевченка як великого приятеля всіх діячів тодішнього літературно-мистецького світу, з ким він був знайомий, у тому числі й з усіма так званими демократами. Більше того, його намагаються змалювати як прихильника й тих, хто був ворогом України й української самостійності. Для цього московська та підлегла Москві цензура пильно викидає з усіх видань про Шевченка та зі спогадів усе, що суперечить московській пропаганді, всі протимосковські вислови Т. Шевченка – все те, що стоїть на перешкоді до подальшої русифікації України, до створення «єдиної неділимої Росії» з однією мовою, однією культурою, одним народом.

Погляньмо хоч би й на спогади художника М. Мікешина, молодого зросійщеного білоруса, що часто після повернення Шевченка з заслання супроводив його у мандрах по Петербургу і зустрічався з Шевченком на численних вечорах, де були видатні митці пензля й слова. Мікешин пише у своїх спогадах: «Признаюсь, незавидна роля випала на мою долю у взаєминах з Тарасом Григоровичем; але й тою дозою приязні, яку він проявляв до

мене, я внутрішньо пишався. Вся його пристрасна і могутня любов до того була зосереджена на своїй рідній Україні, що, мені здається, в його гарячому серці не лишалося більше ні до чого любовного запасу, а якщо й лишалося, то він ревниво зберігав його для своїх же українських богів...» І далі Мікешин згадує: «Сидячи у гостях у Шевченка, я довівся з мови його, що він не любить нашого поета Пушкіна, і не тому, що він вважав його поганим поетом, а просто тому, що Пушкін – автор поеми «Полтава»: Шевченко дивився на Кочубея не інакше, як на донощика, а Пушкін бачив у ньому вірного сподвижника Петра Великого, оклепаного і страченого Мазепою». Ця цитата дуже переконливо промовляє про самостійницькі погляди Шевченка, про його патріотизм і любов до України. Та цього уривка тепер уже не знайдемо у спогадах Мікешина про Шевченка, бо він невідгідний для Кремля.

Ще яскравіше свідчить великий патріот, художник Г. Честахівський про настрій і погляди Шевченка, хоч би і в таких коротких висловах поета незадовго до смерті: «Аж шум шумує у серці, як згадаєш, яку гірку випив та ще й досі п'є наш славний люд козачий, а таки не втерів серця. А поганець-москаль топче його личаком калюжним і сам не знає, паскуда, яке добро нівечить».

Протимосковськими ідеями насичена вся творчість нашого поета: він скрізь бачить, що найбільше горя Україні та його народові принесла жорстока, люта, бездушна Москва. «А москалі і світ Божий в пута закували».

Русифікуючи Україну, советські пропагандисти часто підкреслюють, що навіть Т. Шевченко написав окремі твори російською мовою, яка ніби йому «була другою рідною мовою». Проте вони ніколи не згадують того, що його спонукало писати російською мовою і як він сам ставився до цих писань. А тим часом з листа до свого приятеля Якова Кухаренка, датованого 30 вересня 1842 року, читаємо: «... Перелисав оце свою «Слепу» та й плачу над нею: який мене чорт спіткав і за який гріх, що я оце сповідаюся кацапам черствим кацапським словом. Лихо, брате-отамане, ей-Богу лихо! Це правда, що окреме Бога і чорта, в душі нашій єсть ще щось таке, таке страшне, що аж холод іде по серцеві, як хоч трошки його розкриєш, цур йому!.. Що нам робить, отамане-брате, прать проти рожна чи закопаться заживо в землю? Не хочеться, дуже не хочеться мені друкувати «Слепу»». І Шевченко за свого життя таки не надрукував цієї поеми.

Як Шевченко завжди рвався з чужини в Україну і як ставився до свого петербурзького оточення, бачимо і з його листа (1843 р.) до знайомого: «Карл Павлович байдики б'є, а «Осада Пскова» жде літа. А я чорт знає що – не то роблю що, не то гуляю, сновигаю по цьому чортовому болоту та згадую нашу Україну... Спіткали мене прокляті кацапи так, що й не знаю, як викрутитися». І справді, в найтяжчі хвилини свого життя, будучи навіть на заслання, він не зрікається своєї батьківщини.

Його палкі слова про Україну і сьогодні звучать свіжо і кличуть нас до чину:

*...Не дайте матері, не дайте
В руках у ката пропадать.*

Т.Шевченко. Гобелен Валентина Задорожної. Фрагмент

нашому...», а в листі від 2 березня 1840 року знову дорікає братові за листа: «Я твого листа не второпав. Чортзна, по якому ти його скомпопував, ні по-нашому, ні по-московському, ні се, ні те, а я ще тебе просив, щоб ти написав по-своєму», а в іншому місці категорично заявляє: «...Тільки не по-московському, а то й читати не буду».

Як бачимо, в ті далекі часи, коли українське слово зневажалось, Шевченко перший твердо ставить питання про те, що українець з українцем має розмовляти своєю мовою. Дбає поет і за чистоту нашої мови, що бачимо з листа до

привітні хати в тіні черешневих і вишневих садків. Там бідний, неусміхнений селянин оточив себе величною, вічно усміщеною природою і співає свою сумовиту, задушевну пісню, сподіваючись на ліпше існування. О, моя бідна, моя прекрасна батьківщино! Чи скоро я дихну твоїм живущим, солодким повітрям? Милосердний Бог – моя нетлінна надія».

Цю любов видно і з характеристичного товариша по заслання рядового Андрія Оберемка, про якого поет говорить: «Я любив його за те, що він впродовж двадцятилітнього солдатського

З «Книжечки, що виховує», серію яких започаткував Музей Тараса Шевченка у Львівському палаці мистецтв

Молітись Богові одному, Молітись Правді на землі

Володимир САМІЙЛЕНКО

Май час

Май час жити, бо це одна з таїн успіху.
Май час думати, бо це джерело сили.
Май час бавитися, бо це тайна молодости.
Май час читати, бо це основа знання.
Май час для приятелів, бо це джерело щастя.
Май час сміятися, бо це полегшує тягарі життя.
Май час мріяти, бо це підносить духа до зір.
Але наді все, май час для Бога, бо це одинока
і постійна твоя інвестиція.

Богдан-Ігор АНТОНІЧ

Молитва

Боже, чи ти знаєш, як нам віри треба —
більше, як насущного, черствого хліба,
чи ти знаєш нашу тугу ввиш, до неба,
як тяжить щоденщини колиба.

Як треба усміху Твогого,
як радості серцям,
як оборони від усього злого,
як сонячної віри треба нам.

Як блакитної квітки надії,
як великої правди-сонця уночі,
як золотої рівноваги дійсності і мрії,
як гармонії душі.

Боже, нам Об'явлення треба знову,
нас січуть осінні сумніву дощі.

Хай почуємо ми Полум'яну Мову
в горючій кушці.

Галя МАЗУРЕНКО

А ти... працюй. Хоч би й незрозумілий.
Згадай: твоя душа — не твоїй килим.
Його ткала висока Духа сила,
Гаптуючи все шовком дорогим.
Не все для ніг щоденної турботи,
Щоденних слів... є тихий храм.
Ввійди до себе, у свої висоти,
І міць нову ти знайдеш там!
Твори — завіт. Твори — самопосягта.
Як квіти, як кристали, як пташки!
Бо це єдине найсвятіше свято,
А тим, хто тебе мучить, — все прости!

Кликав Бог-господар на вечерю.
Він широко відчиняв ворота.
Та душа людей, неначе кремій
Ту гостину обминула гордо.

Не раба, людину, друга кликав
Тужно, тужно серед злого шуму.
Не прийшов ніхто і Бог великий,
Мов дитина плакав, плакав сумно.

У чаші безжурного неба
Пливла хризантема, пливла
І в озеро чисте із неба
Ронила проміння вона.

То хтось, ідучи до Едему,
Ту квітку тримає у руці
І в небі свою хризантему
Покинув для нас уночі.

У чаші безжурного неба
Пливла хризантема, пливла
І люблячим зором до себе
Усе пригортала вона.

Олекса СТЕФАНОВИЧ

Просто. Не йти праворуч
Ані ліворуч — ні.
Хай лише вітер поруч,
Вічний сурмач борні.

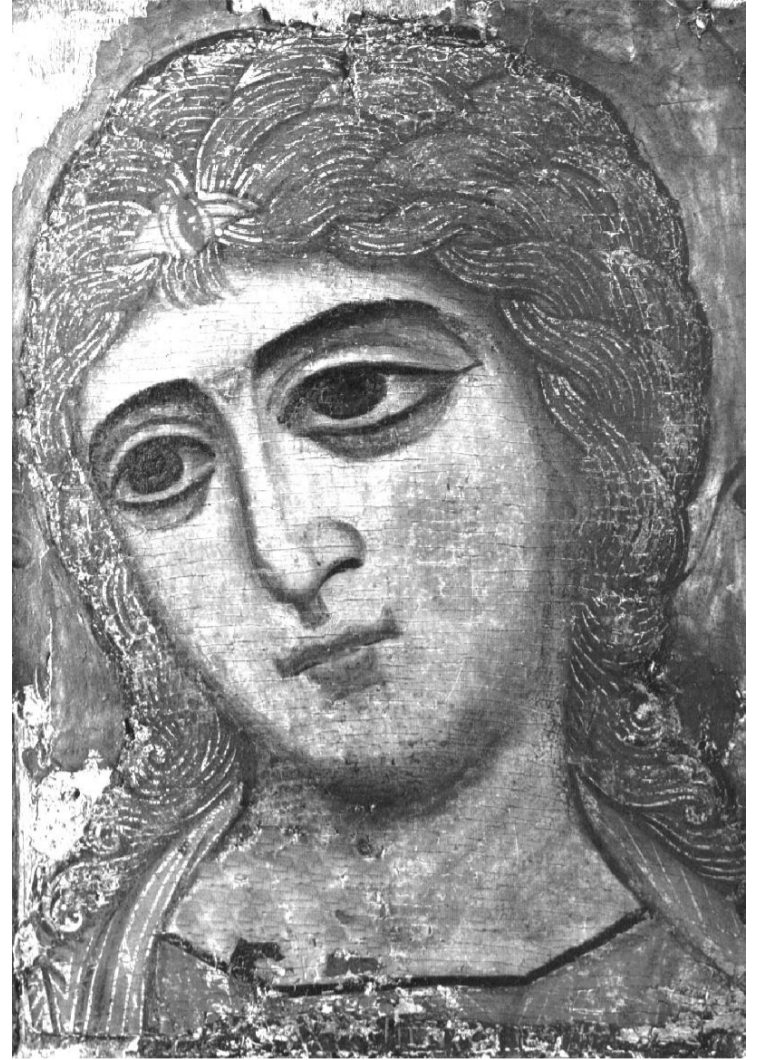
Вітер, що хмарі — в груди, —
В груди, в горби хребта...
Поруч хай вітер буде,
А вдалині — мета.

Чорно кругом чи біло,
Не зупиняти рух.
Може зламатись — тіло,
Але ніколи — дух.

Зеновій ФІЛІПЧУК

Сяйво Божої Матері

Тобі так личить зірка з неба,
Тобі так радість до лиця.
Із Твого погляду дерева
Йдуть взимку, наче до вінця.
З Твоєї ласки в Україні
Духовний вогник світить мій.
І вулички цвітуть вечірні

Узорами музичних мрій.
Я зупинився. І не знаю,
Куди покличе завтра час,
Але в душі надію маю:
Небесна Мати чує нас...
Вона глибоко розуміє
Переживання на землі,
І зерна спокою посіє
В людські думки. На кращі дні.

Христина ЛЯХ-ЗУБРИЦЬКА Слово про слово

Із усіх Господніх дарів
для людини найбільшим є Слово.
Слово — перше рідне «мама»
Слово — я, не я — ти
Слово — світ довкола
Слово — щоденна робота душі
Слово — прохання
Слово — надія на дію
Слово — віра в добро
Слово — покаяння і прощення
Слово — стежка між минулим і прийдешнім
Слово — всесвіт у краплині роси
Слово — я, ти — теж я
Слово — життя в радості Слово — всепереможна
любов
Слово — дорога до Царства Божого.

РЯДКИ, ЯКІ ПРОЙШЛИ КРІЗЬ СЕРЦЕ

Коли Він (Вседержитель) буде на першому місці,
на своє місце стане все інше і світ стане більш лю-
дяний. Кароль КЛЯВЗА

Любов сама врівноважує долю. ...Дозрілість є у
любіві, яка замінює страх. Кароль ВОЙТИЛА

Ось у чому суть людського життя: безперестанку
вести діяло з Богом і людьми. Тома ШПІДЛІК

Не знемагайся, а мужайся, й нехай кріпиться сер-
це твоє; нехай не здолає тебе слабодухість, а разом
зі Золотоустим молися: «Господи, подай мені душев-
ну силу». Дмитро ТУПТАЛО

Людська є річ згрішити, християнська — з гріхів
повстати, а диявольська — в гріхах перебувати.
Святий АВГУСТИН

...справедливо говорить Тома Кемпійський: — Нічо-
го так не повинна стерегтись людина, як самої себе.
Бо ж тільки через власні нерозважні вчинки можемо
ми втратити милість Божу, а тоді вже нам не допоможе
жодна обережність. Бо ж ніхто інший, як Бог керує

життям і безмежно великого космосу, й безмежно
малого мікрокосмосу, всередині поміж яких стоїть
безмірно обмежена, але ж і безмірно зарозуміла
людина. Василь КОРОЛІВ-СТАРИЙ

До Шевченка приходять у мить просвітлення.

Віра Шевченкова йде від могутнього джерела
любіві. ***

...Він той поет, що промовляє до душі й завжди
нагадає, що над нами є Бог. Євген СВЕРСТЮК

Почутий Богом буде той, хто не затуляє своїх вух
на голос того, хто благає. Св. Петро ХРИЗОЛОГ

Люди не святі. Але коли людина чесна, то вона
могутніша за всі святощі у книгах світових і за всі
закони, вписані туди. Тодось ОСЬМАЧКА

Коли не знаєш, що робити, то іди вперед! І не
оглядайся назад. Наталена КОРОЛЕВА

Прекрасна і велична любов до чесноти... Де лю-
бов до чесноти, там повинна бути гідність.

Маючи друзів, уважай, що ти володієш скарбом.
Прекрасне — важке. Григорій СКОВОРОДА

Бо правда та її рідна сестра — справедливість — у
світі духовному є тим, що золото і діаманти — у світі
матеріальному. Євген СВЕРСТЮК

Бережіть своє рідне, бережіть, щоб не винародо-
витися, щоб не забути народу, з якого ти вийшов.

Бережіть свою віру, звичаї, свою мову, і тим збе-
режете національну істоту свою. Іван ОГІЄНКО

Хто шукає мудрість на землі, той знайде вічність
у небі. о. Ігор ЦАР

«...живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не
боюсь, окрім Бога, велике то щастя бути вольним
чоловіком».

Тарас ШЕВЧЕНКО (з листа до брата Микити)

Нова свідомість

Олександр ОЛЕСЬ

*Рідна мова в рідній школі!
Що бринить нам чарівніш?*

*Що нам ближче, і миліш,
І дорожче в час недолі?!*

*Рідна мова! Рідна мова!
Що в єдине нас злива, –*

*Перші матері слова,
Перша пісня коліскова.*

*Як розлучимось з тобою,
Як забудем голос твій,*

*І в вітчизні дорогій
Говоритимем чужою?!*

*Краще нам німими стати,
Легше гори нам нести,*

*Ніж тебе розіп'ясти,
Наша мова, наша мати!*

*Ні! В кім думка прагне слова,
Хто в майбутнім хоче жить,*

*Той всім серцем закричить:
«В рідній школі рідна мова!»*

*І спасе того в недолі
Наша мрія золота,*

*Наше гасло і мета:
Рідна мова в рідній школі!*

Доповідь на Четвертому всеукраїнському педагогічному конгресі порушила питання, що неможливо виховати добрим громадянином учня, коли не спрямовувати його. Газета запрошує читачів до обговорення.

Богдан МАКСИМОВИЧ, член президії ЛКТ "Рідна школа"

ВІД ФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДО ПЛЕКАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Як забезпечити розвиток особистості в суспільстві? Зрозуміло, передусім має бути створене середовище, сприятливе для розвитку особистості, про яке впродовж багатьох століть мріяли великі мислителі людства. Так, Григорій Сковорода мріяв про «Горню Республіку», де всі люди стануть рівними і щасливими. За таку ОМРІЯНУ УКРАЇНУ віддавали життя герої багатьох **небесних сотень Запорізької Січі, січового стрілецтва, УНР і ЗУНР, селянських повстанських загонів, Української Повстанської Армії, а тепер герої Революції Гідності. Проте наша уявна «омріяна Україна» досі ще не набула визначених рис, за допомогою яких ми маємо сформулювати наші вимоги до суспільного устрою, який належить створити. А ми просто зобов'язані побудувати принципово новий справедливий суспільний устрій, як би це утопічно не звучало. Занадто багато жертв принесли і продовжуємо приносити на вівтар свободи і справедливості.**

Відтак впровадження в школі системи едукативного розвитку безперечно на часі. При цьому потрібно встановити два головні дороговкази – який суспільний устрій ми повинні побудувати в Україні і який світогляд маємо формувати у юного покоління. Отже ставимо собі ці два надзавдання – визначити суть нашого нового суспільного устрою, де кожна людина матиме умови для повноцінного життя та головні вартості оновленого українського світогляду.

Відтак наспіла гостра потреба скликати науково-педагогічний майдан для опрацювання єдиного бачення громадськістю і українською молоддю образу «омріяної» України та шляхів її побудови. Вчені, громадські діячі, теологи, просто активні громадяни, особливо студентська і наукова молодь, мають висловити свої думки та всенародно їх обговорювати. Таким чином, старанно добиваючи аргументи на користь своїх пропозицій та терпеливо їх обстоюючи, ми таки дійдемо до загальної згоди. Але це станеться лише за умови постійної присутності Бога у наших пошуках, аби пізнати те, «що Бог думає про нас у вічності».

Наш світогляд і діяльність мають опиратись на три «кити» – Бог, Любов і Україна.

Чи є Бог у наших школах? Є, але не у всіх і не в повноті. І якщо є, то частіше формально-ритуальний, а не Той, до Котрого ставимось з благоговінням, вдячністю за наше життя і почуттям відповідальності за кожен нашу думку і вчинок.

Чи є Любов у наших школах? Є, але також не у всіх і не постійно. І Любов не тільки почуттєва, а дієва – вчительська: щоб не лише добре навчити учня тієї чи іншої науки, але відчувати його проблеми як особистості, і допомагати їх долати. Це делікатна корекція поведінки та зацікавлення усім різноманіттям Буття. Це також спонування до постійної праці над собою, і, дуже важливо, щоб усе це було для учня важливим і ЦІКАВИМ! І ще, можливо, найважливіше – допомогти учневі усвідомити, що шлях до Любові – це плекання внутрішньої потреби дотримуватися Закону Божого, тобто – вирости до почуття відповідальності за себе і ближніх, за природу. В таких умовах учень буде відчувати себе в школі «як у Христа за пазухою». І саме за такі відчуття школярів ми усі повинні боротися!

Нову ж модель суспільства, такий суспільний устрій в Україні «як про нього думає Бог», на наше переконання, зможе побудувати лише людина, оновлена у Христі, яка не тільки глибоко усвідомлює сутність християнського вчення, але й в усіх своїх суспільних і приватних діях дотримується його приписів.

Тому, роздумуючи над образом нового суспільного устрою, ми повинні навчати в школі осмислення вартостей християнського світогляду та шляхів його втілення в життя. Поряд з ключовими – Бог, Любов, Україна, в ієрархії основних світоглядних орієнтирів мало б стояти «золоте правило» християнської етики: все, що ви бажаєте, щоб люди чинили вам, те ви чиніть їм. Адже кожен християнин, як один з членів Тіла Христового, обдарований певною харизмою (талантом) для взаємного служіння, взаємодоповнення один одного. При такому розумінні ролі особи в суспільній діяльності втрачає смисл

принцип конкурентної боротьби, прагнення поборювати один одного і, як наслідок, додається сили для творення справжнього (Богоугодного) Буття. Це також є шлях і цивілізаційного умиротворення.

Винятково важливою духовно-світоглядною цінністю є мова. Мова – душа народу, її матриця, її генетичний код. «Саме в мові нація закодує свою духовність, історію і всебічний багатовіковий досвід, здобутки культури і світоглядні ідеї, самобутність, неповторність», – з цією істиною згодні всі. Розуміючи таку екзистенційну цінність рідної мови, ми зобов'язані зробити все необхідне, щоб ціла українська спільнота оволоділа високою культурою нашої Мови.

На жаль, сучасна повсякденна мова, засмічена жаргонними або спотвореними словами, отруєна лайкою, вимагає постійної реанімації силами працівників Церкви, Культури і Школи.

В економічному плані ми повинні перейти до економіки «здорового глузду» – фізичної економії, розробленої Франсуа Кене та доопрацьованої видатними українськими мислителями Сергієм Подолинським та Миколою Руденком. Згідно з основним висновком фізичної економії абсолютну додаткову вартість створює енергія Сонця, котра за допомогою фотосинтезу вирощує додаткову біомасу у вигляді Зерна. Це Богом дане космічне осмислення економіки Миколою Руденком становить передумову для визнання ХЛІБОРОБА творцем Енергії Прогресу, з належним піднесенням його праці, з відновленням українських чорноземів, поліпшенням природними способами родючості землі.

В екологічному плані ми повинні добитися святобливого ставлення до навколишнього середовища – до Землі і до Космосу.

Таким чином, спираючись на Християнське суспільне вчення, праці кращих вітчизняних педагогів Г.Ващенка, Ю.Дзеровича, А.Волошина та інших, ми започатковуємо становлення Нової Школи.

Постійно духовно розвиваючись, гармонізуючи триєдину сутність – дух, душу і тіло, нова українська школа буде формувати справжню особистість, справжнього громадянина нової ОМРІЯНОЇ УКРАЇНИ.

До 120-річчя з дня народження

Роман Купчинський (24.09.1894, с. Розгадів на Тернопільщині – 10.06.1976, Оссінінг під Нью-Йорком) — поет, прозаїк, журналіст, композитор, громадський діяч.

«Що штовхало мене до складання пісень? Не надхнення, а потреба, просьба, трагічна подія, а часом настрої – веселий чи сумний. Відходимо до коша – пісня, йдемо на фронт – пісня, йдемо на східну Україну – пісня, від'їжджаємо на Буковину, відворот на Збруч – пісня, а там смерть приятеля, власна або чужа і так далі»

Ми йдемо в бій

Стрілецька пісня

Ми йдемо в бій, ми йдемо в бій
По згарищах руїни,
За рідний край, за нарід свій,
За волю України!
Ми йдемо в бій, земля дуднить,
Радіють гори, степи,
Бо нас у бій благословить
Могутній дух Мазепи!

Пише стара мати

Стрілецька пісня

Пише стара мати,
Пише приїжджати
Чим скоріш додому.
Що робити, що почати
Мені молодому.

Ой ходжу я, блуджу,
Білим світом нуджу
З вечора до рана.
Хіба піду та потруджу
Пана отамана.
Гарно приберуся,
Остро поклонюся,
Тай просити стану:
«Пусту, батьку, до матусі,
Най на ню хоч гляну».
Пан отаман моргне,
Сиві вуса торгне,
Походить, подише,
Далі свій реєстр розгорне
І урльоп напише.
Поїду до своєї
Матусі старої
На одну годину,
А до своєї миленької
На цілу годину.
Поїду до своєї

Матусі старої,
Щоб поклін віддати,
А до своєї миленької,
Щоб поцілувати.

Боже Великий, Творче всесвіту

Стрілецька і пластова молитва

Боже Великий, Творче всесвіту,
На нашу землю поглянь!
Ми були вірні Твому завіту,
Вислухай нині наших благань.

Люд у кайданах, край у руїні,
Навіть молитись ворог
не дасть...

Боже Великий, дай Україні
Силу і славу, волю і владу.

Роман КУПЧИНСЬКИЙ

Чи знаєш ти

Лісова пісня

Чи знаєш ти найкращу в світі пісню,
Як ліс шумить і грає темний бір?
Чи знаєш ти цю тишу благовісну,
Як ліс мовчить і молиться до зір?

Чи знаєш ти прекрасну ту картину,
Як місяць-князь зійде на дерева,
Як срібний шовк обгорне всю долину
І заблещить блилянтами трава?

Чи знаєш ти ті пахощі весняні,
Як перший лист на вітрі
затремтить,

Як зацвітуть фіялки на поляні
І сок беріз від сонця закипить?

Той шум лісів, ті пахощі весною,
І місяць-князь, і соняшне тепло
Ходитимуть до віку за тобою,
Куди б тебе життя не занесло.

Валентина СЕМЕНЯК
м. Тернопіль

Булочка... для Бога

Без потреби черниця Олімпія до крамниці не ходила. Тільки тоді, коли її за чимось посилала Мати (настоятелька монастиря). І хоча це траплялося не так часто, все одно ходити доводилося їй, бо серед усіх черниць вона була наймолодшою. Так було й того дня, коли прийшли робітники, щоб полагодити ворота. Мати покликала сестру Олімпію і попрохала її купити в сільській крамниці олію.

Сестра помолилася, взяла в настоятельки благословення і подалась сільською дорогою до магазину. Коли йти розміреним кроком, зосереджено дивитись собі під ноги й вичитувати вервицю, то на цей шлях багато часу гаяти не треба. Ще й намір собі взяла: у кожній людині, яку зустріне на своєму шляху, бачити образ Бога...

Людей у крамниці було мало. Несподівано черниця спіймала себе на думці, що розглядає полицю з випічкою. Чим ближче підходила вона до каси, тим більше не покидала її настирлива думка купити собі булочку. Була п'ятниця, строгий піст... Та й грошей зайвих у неї не було: тільки на олію. Черниця стала подумки ревню молитися, щоб відігнати від себе цю спокусу. Але її старання були намарними. В якусь мить вона аж злякалася себе: «Яка булочка!» – подумки гримнула сама на себе і... коли продавчиня звернулася до неї, черниця стримано мовила: «Олію... і булочку». Виправити ситуацію було пізно: продавчиня несла пляшку нерафінованого «Чумака» і свіжоспечену ароматну булочку. Булочка була ще тепла. Продавчиня порухувала гроші. Їх вистачало тільки на олію. Черниця розгублено подивилася на касирку але та її відразу заспокоїла: «Віддасте коли віддасте», – сказала так, аби щось сказати.

Черниця Олімпія вирішила повернутися в монастир іншою дорогою, щоб швидше прийти. Йшла й картала себе за цей вчинок. Навіщо вона це

зробила? Це ж як дізнається настоятелька... Раз у раз намагалася зосередитися на молитві, але в неї нічого не виходило. Несподівано побачила знайомий будинок. Тут жила сім'я старших людей. Щось давно вона їх не бачила, може, не приведи, Господи, щось сталося... Підступна тривога закралася в серце і ноги самі повернули до зеленої фіртки. Постукала у двері. Прислухалася. По якійсь хвилині почула несміливе човгання об підлогу взуття. Невдовзі двері відчинилися і на порозі постав старенький чоловік. Він сумно і здивовано водночас усміхнувся:

– Це ви? Слава Ісусу Христу.

– Навіки слава! – радісно відповіла черниця і несподівано для себе самої мовила: «Я тут проходила повз вашу хату і вирішила дати вам гостинець». Сестра Олімпія дістала ароматну булочку в паперовому пакету і простягнула здивованому чоловікові. Той розгубився, подякував і... заплакав.

Сестриця кинулася з подвір'я: адже в монастирі чекали на олію. Її просили ніде не затримуватися.

Впродовж всенького дня її гризло сумління: чому той чоловік заплакав? Вона ж не образила його? Увечері тихцем підійшла до телефону і подзвонила: «Слава Богу! Пане, вибачте, чому ви сьогодні заплакали, коли я вам дала булочку?» «Моя дружина вже цілий тиждень лежить хвора і сьогодні зранку я бідкався, чим її нагодувати. І Бог почув мої молитви. Він прислав до мене вас, сестро, з булочкою». «Але ж чому ви плакали?»

«То були сльози радості», – почувла у слухавці чоловічий голос черниці і тихенько поклатала її на місце. «Он воно що... Виходить, та булочка була для Бога?» Черниця з благоговійним трепетом склала на грудях руки як до причастя і заходилася ревню молитися.

Марія МОРОЗЕНКО

Слово

Берегти слова...

Стерегтися слів...

Бо слова — це ліки і пекучий
трунок.

Слово — мить життя і печать
віків.

Слово — крик зневіри.

Слово — порятунк.

Слово — щедрий дар.

Слово — фальш і лжа.

Слово — Божий дар,
що дістали люди.

Чисте, як дитя.

Мудре, як життя —

Слово злом стає на вустах
люди.

Кине до землі, здійме вище
хмар.

Слово — оберіг, твоя суть
і гідність.

Не цурайся слів і шануй
цей дар.

Слово — це зерно, твій засів
у вічність.

Тут та на стор. 8 твори Вікторії Ковальчук

МАЙДАН

Виступ Євгена Сверстюка з нагоди 25-х роковин виходу УГКЦ на волю

Високодостойні священнослужителі!

Шановна громадо!

Дякую за честь запросин на велике свято – 25 роковин виходу УГКЦ на волю. То подія великого історичного значення і одна з наших національних перемог. Тільки чудом Господнім в час паралічу кремлівської влади вдалося проламати многотрудні споруди, що їх мурували царі і вожді, як мур стратегічного значення.

Я з жахом думаю, що було б, якби їм вдалося зберегти в Україні систему керованих церков...

Сьогодні радісно думати, як багато за ті 25 років з'явилося подвижників і запалено духовних вогнищ для порятунку людини в тенетах споживацтва і меркантилізму.

У перехідний час «боротьби за храми» доля звела мене з ревними будівничими греко-католиками Зіновієм Красівським та Ярославом Лесівим. Нас єднало не так лагєрне минуле, як органічна релігійність і переконання, що міжконфесійні перегородки не ростуть до неба...

Я і тепер переконаний, що у солідарній християнській співпраці Церков лежить шлях до духовного і національного відродження України. Гріх

поділу – то вже історична реальність. Але горе тому, хто несе той поділ на своєму чолі і в серці.

Радість і надію вселяє те, що молоді покоління священнослужителів часто повертається до прикладу перших християн і творить церковні громади в умовах утисків і гонінь. У бідності легше зберігати християнські чесноти і заповіді блаженства.

Український Майдан організували саме скривджені і гнані за правду. Вони ж наповнили його духом релігійної миротворчості і національної толерантності.

Важливо, що Церква була з ними.

Згадаємо, що багатолюдне віче 1 грудня 2013 року розпочав своїм закликом творити добро Блаженніший Любомир, кардинал Гузар. Усі пам'ятають нічні тривожні дзвони Михайлівського монастиря, який дав захисток переслідуваній молоді.

В усіх у пам'яті священик у шоломі будівельника: накинувши єпатрихліє поверх куфайки, вибрався на дах автобуса, наповненого переляканими міліціонерами, і захистив їх від розправи розгніваного натовпу. Мені приємно, що то були молоді священики з Волині, але ще більш приємно, що над Майданом панував дух Молитви

і авторитет Церкви.

Чи нема в цих фактах символу духовного відродження України?

Церква в українців викликає найбільшу довіру, хоча усі знають, що в деяких храмах діють і фарисеї, і навіть агітатори ворожої нам держави. Але здорове чуття народу розрізняє Церкву Христову від недостойних її служителів, лицемірів, про яких і в Євангелії говориться, що і самі не входять, і інших не пускають... Багатьох молодих людей відштовхнули від релігії нинішні канонічні слуги влади і черстоного обряду.

Дуже проблематичний нині вплив Заходу, звідки віками освіжав нас вітер надії і добрий приклад. Сьогодні Захід у полоні ринку. Він розплачується і ще більше буде розплачуватися за масовий відхід від того біблійного фундаменту, на якому побудовано його найвеличніші споруди і з якого підіймалися його гєнії мистецтва та науки. Але ми вдячні служителям, що зберігали вогнище віри і передали нам школу.

Ми на собі пересвідчилися, до яких духовних і моральних спустошень призвело культивування ялового матеріалізму та глухого атеїзму.

Здавалося б, це мало послужити

уроком для всього світу. Але світ живе в полоні індустрії спокус. Ця хвороба передається також нашій молоді, яка опановує всі багатства інтернету, але не знає азбуки вічних істин.

Запитайте в лицеї чи в університеті: «Хто з Вас читав Євангелію?» – признаються одиниці. Коли б зібрати усе студентство і професуру – «Чи знаєте Ви, звідки найбільші гєнії черпали мудрість, брали високі прозріння і вичували перли глибин?» – мало хто з них назве Біблію, і то, хіба спираючись на свідчення Гоголя, Шевченка, Достоевського...

В основі невіри і байдужості найчастіше лежить елементарна відсутність знань про головне – в усіх верствах суспільства.

Отже, нива – широка, жнива – великі, а справжніх робітників – мало.

За 25 років вони, слава Богу, підросли. І ці робітники мають бути одважними, самовідданими, бо запалює і веде особистий приклад.

Дякуємо Богові, що Він посилає нам великі випробування, значення яких прояснюється потім. Під їх ударами прокидається людина і прокидається нація до усвідомлення свого призначення звиш.

Слава Ісусу Христу!

Юрій ЛИПА

—Вперед, Україно! В Тебе
— тяжкі стопи,
Пожари хат димляться
з-під них:
Ні Росії, ні Європі
Не зрозуміти синів Твоїх!

Це не ті — балакучі
орди,
І не ті — жадібні й
пісні,—
Мовчазливі, горді,
У поломінному сні!

Їхніх рядів не зочити,
Їх крок — один.

Україна:

—Хто ж знав, що ви такі
сміливі, діти?

Українці:

—Хто знав Тебе,
найпрекрасніша з країн?

СВЯТИЙ ЮРІЙ

Націє, народжена з огня,
Націє великая, молись —
Яснозбройний Юрій, як колись,
Осідлав могутнього коня;

Мов лавина біла поплила,
Гуркіт скель ляка малі серця,
Розбігається отрутна мла
Від проміння дивного лица;

Нація, народжена з огня,
Ось прийшов твій Юрій, мов воскрес,
Стримує могутнього коня,
Простягає руки до небес.

Юрій КЛЕН

СКОВОРОДА

Піти, піти без цілі і мети...
Вбирати в себе вітер і простори,
І ліс, і лан, і небо неозоре.
Душі лише співають: «Цвіти, цвіти!»

Аж власний світ у ній почне рости,
В якому будуть теж сонця і зорі,
І тихі води, чисті і прозорі.
Прекрасний шлях ясної самоти.

Іти у сніг і вітер, в дощ і хугу
І мудрости вином розвести тугу,
Бо, може, це нам вічний заповіт,

Оті мандрівки дальні і безкраї,
І, може, іншого шляху немає,
Щоб з хаосу душі створити світ.

Козак Мамай. Кераміка Галини Севрук

Ольга КАВУН

Лялька Міля

Не випадає мені бачитися з університетськими однокурсниками. Бо, поперше, ця подія відзначається у третю чи четверту суботу травня, а мені в цей час треба поратися на городі в селі або на дачі. По-друге, цей захід відбувається не у так званому жовтому корпусі Шевченківського університету, де містився факультет журналістики, де знайоме кожне віконечко наших рідних аудиторій. Де і старий паркет, і довгі та глибокі, немов колодязі, коридори цього старого корпусу на бульварі з тополями ще, сподіваюся, пам'ятають наші кроки, а в помпезній будівлі колишньої Вищої партійної школи...

Аж тут, нате вам, стрічаю у видавництві одногрупницю Олександру. Тільки-но я почала запрошувати подругу на каву до видавничого буфету, як вона раптом заспішила:

— Ні-ні-ні. Кава зачекає. Спішу на електричку. Мамі обіцяла, що сьогодні неодмінно приїду.

Олександра хутко зібрала в руки кілька пакетів і в одному прозорому я зауважила чималеньку картонну коробку.

— Кухонне причандалля? — цікавлюся.

— Зовсім ні, — відповідає Олександра, — це лялька.

— Лялька? — мої брови вигинаються човником, бо добре знаю; маленьких дітей там немає,

— А чом це тебе так бентежить? — запитанням на запитання парирує подруга. — Лялька — для мами.

— На день народження? — не вгаваю, бо ще дужче розбирає цікавість.

— Та ні, до дня народження ще зо п'ять місяців. А ляльку я везу просто так.

На цьому слові Олександра рвучко хапає свої пакети і так само раптово, як і з'явилася переді мною, щезає... Я ж, ніби зачарована, повторюю кілька разів про себе: «Лялька для мами, лялька для мами...»

Десь через три тижні ми знову здибалися з нею. Цього разу вже вона проявила ініціативу:

— Я веду тебе на каву.

— А як ти тоді дісталася до мами? — перше, що спадає на думку.

— Ой, ледь не втекла од мене електричка!

— А як лялька? Чому ти про це ані слова? — в моїй уяві вже виникають найфантастичніші сюжети.

— О-о-о, це окрема історія, варта пера Григора Тютюнника.

Приїхала я зараня. До мами ж якраз навідалася сусідка, тітка Антося. Звісно, що вся їхня увага одразу на мене переключилася: а як там у Києві з цінами на цукор? Чи переобиратимуть мера? І чим саме думають депутати Верховної Ради, затверджуючи отакі ось нікчемні закони?

На це їм обом я одразу ж сказала, що про політику — ні слова, тільки — про любов. Мама заспішила в літній кухні чайника на плиту ставити і заходилася стола накривати. А тітка Антося відразу помітила картонну коробку в прозорому пакеті і тільки й вичікувала зручного моменту, аби скомандувати:

— Ну, чого там, розпакувай вже того подарунка, бо я всі жданики поїла.

Я неспіхом взяла коробку і поволеньки почала діставати свій сюрприз.

Й коли, нарешті, з упаковки на світ Божий визирнуло усміхнене ляльчине личко, моя мама, сплеснувши в долоні, якимось здивовано і зболено вигукнула:

— О, Боже, та це ж Міля! Ну точнісінько Міля! І личко таке, й такі самі брови, очі й ніс, а світлі кучерики теж її. — Одвернувшись до стіни, мама почала тихенько схлипувати і витирати сльози, ніби перетворилася на маленьку й беззахисну дитину. Ляльку, як малесеньке дитя, вона міцно пригорнула до себе.

Ми з тіткою Антосею вклякли від несподіваної розв'язки. Враз моя мама оговталася:

— Та що це я? Давайте чаю вип'ємо.

Сама дістала валер'янові краплі... Коли вже доливали по третій чашці, мама нарешті розговорилася:

— Вибачайте вже за мою істерику.

Не змогла втриматися від сліз. Отако-от була в мене сестричка Меланія. Не пережила голоду. Навесні тридцять третього померла, вже от-от мали бруньки на липі й березі з'явитись, Як же ми, малі, очманіло напихали тими бруньками роти, а ковтали не пережовуючи! Животи наші туго випинались і гуділи, як барабани.

Міля ну зовсім трішечки не дожила до зелених клейких бруньок. Досі відчуваю їх зелений смак. І завжди, як тільки-но завбачу бруньки на деревах, одразу ж ввижається маленька Міля. А тут ще ця лялька — викапана Міля. Сашо, знаєш, у мене ніколи не було ляльки. Колись бабця Стефанія звертіла мені мотанку, ото й усе. Величезне спасибі за оцю ляльку. Вдень Міля стоятиме на ліжку біля подушок, а на ніч спатиме у своїй коробці...

Щороку в березні, помітивши на липі перші тужаві бруньки, одразу ж пригадую цю історію. А ще спадає на думку розповідь моєї мами про весну тридцять третього. Їй тоді було всього лише чотири роки. Від одної думки про їжу паралізує і тіло, і душу... Ляльки мама теж ніколи не мала. А я їй так і не встигла подарувати...

Галина ГАРМАШ

*Мати-лобода
годувала нас
у тридцять третьому.
Пирій-батько
тримав нас
у тридцять третьому.*

*Брати-жолуді,
що робили б ми
та без вас?*

*Сестро-акаціє,
твій цвіт білий
їли і плакали.*

*Діду-корене
лопушиний,
який ти міцний!*

*Бабю-бульбо
мерзла,
як ти нам снилась!..*

*Рід тридцять третього...
Рід український.*

*Голос дітей тридцять
третього —
від шепоту
до крику,
не вимовленого устами,
відсутнього —
на вже відсутніх лиць.
Голос дітей тридцять
третього
проорує землю
плугом —
і сіє дощ
сльози.
Їм проростати, родити
насіння.*

*Бо не буде
роду —
намертво
замикає земля
вуста.*

**Свята печаль.
Твір Валерія Франчука**

Минає 25 років з часу перепоховання в Києві Юрія Литвина, Олекси Тихого, Василя Стуса – в'язнів, загиблих в Кучинському концлагері

Василь ОВСІЄНКО

ЛЮБОВ. ДОБРО. СВОБОДА

Юрій Литвин

26 листопада 2014 року минає 80 років з дня народження Юрія Литвина – поета й публіциста, члена правозахисної Української Гельсінкської групи. Загинув він у неволі 4 вересня 1984 року, на 50-му році життя. П'ятьма судами ув'язнений був на 43 роки, з яких устиг відбутися 20, не рахуючи півтора року адміністративного нагляду. Це ж яким жахливим злочинцем треба бути, щоб заслужити таку кару! А Литвина карали за літературні твори, сповнені гуманізму й заперечення насильства, за правозахисну діяльність, за критичний спосіб мислення, даний йому Творцем.

Народився Юрій Литвин 1934 року в селі Ксаверівка Васильківського району на Київщині у сім'ї сільських учителів. Батька перед війною призвали до Червоної армії, він воював на фронті, потім партизанів у загоні Сидора Ковпака і помер від ран 1944 року, похований у братській могилі в Проскурові (нині м.Хмельницький).

Працювали батьки в кількох школах Київщини. Зрештою мати, Надія Антонівна Парубченко, осіла з сином у селі Барахти поблизу Василькова. Згадувала згодом, що у вересні 1933 року до школи прийшло лише четверо її третьокласників з 24-х. Голодного 1946 року вона написала своєму братові Миколі, полковнику, що не може прогледувати єдину дитину. Брат велів продати свій відріз на костюм і прислати сина до нього на Кавказ. Юрій згадував, як мати завезла його в Харків, купила квитка на потяг та хлібину, а сама причепилася до київського потяга...

Опинився 12-літній Юрко на Кавказі, десь у районі озера Ріца. Оточення, зрозуміла річ, було російськомовне, що позначилося на його подальшій парадоксальній письменницькій долі. Там потрапив Юрій в автокатастрофу: загорілася машина, лопнув скат – його відкинуло у куці глodu. Про хлопця згадали десь через дві години... Декілька місяців пролежав він у лікарні, якийсь час навіть із зав'язаними очима. Лишилися йому від того пам'ятки: обгоріле тіло, почасти й обличчя, ледь помітне заїкання, яке різкіше виявлялося, коли хвилювався, та оголена чутливість до людської біди. Там, у лікарні, з зав'язаними очима й почав складати вірші.

Повернувся до матері. Після 7-го класу, закінченого в Барахтах, щоб вирватися з колгоспного кріпацтва, пішов Юрій у гірничо-промислову шко-

лу в місті Шахти, працював на Донбасі, але став слабувати на ноги і знову повернувся до матері в Барахти. Був, як уявляв собі, щирим комсомольцем, навіть секретарем комсомольської організації, коли навчався в школі, та не міг миритися з усілякою несправедливістю. Якось дізнався, що юнаки – його односельчани – домагалися довідок на виїзд із села для навчання. У наївний спосіб: «шантажували» голову колгоспу пропажею колгоспної телиці, яку вони прив'язали до дерева в ліску. Юрій не був до того причетний, але пішов з друзями «правдатися» з головою: «Якщо будете такі несправедливі до молоді, то вона вчинятиме всілякі злочини». Голова колгоспу Ніколаєнко повідомив про це міліції. 24 червня 1953 року Юрко разом з декількома хлопцями був заарештований і 29 липня засуджений Васильківським районним судом за ст. 4 Указу від 4.07.1947 р. «Про кримінальну відповідальність за грабїж державної та суспільної власності». Найбільше – 12 років – дістав саме Юрій. Щоб не був таким розумним. Покарання відбував на будівництві Куйбишевської ГЕС на Волзі (Кунєєвський виправно-трудолий табір).

Мати дійшла з клопотаннями до самого Ковпака, який був тоді заступником Голови Верховної Ради УРСР. Ковпак згадав свого партизана Тимона Литвина і 31 січня 1955 року його сина достроково звільнили. Юрій поїхав не в колгоспні Барахти, а до свого дядька-полковника в Ленінград. Там його 14 квітня знову заарештували за звинуваченням у створенні в таборі в липні – серпні 1954 антирадянської націоналістичної організації «Братство вільної України» (БВУ).

Члени організації готувалися, вийшовши на волю, встановити зв'язки з підпіллям ОУН, щоб боротися за незалежність України. Хоча далі написання статуту, складання присяги та пропаганди в своєму колі справа не просулулася, Юрій, як ініціатор і один із лідерів організації, 10 вересня 1955 року був засуджений Куйбишевським обласним судом за ст. 58-10 ч. 2, 58-11 КК РРФСР на 10 р. таборів і 3 р. поразки в правах. Усього в цій справі було засуджено 16 юнаків-українців – в'язнів Кунєєвського табору.

Литвин карався в таборах Сибіру (Мединь, Озерлаг) і в таборах Мордовії. У неволі знав доктора Володимира Горбового – адвоката С. Бандери на «Варшавському процесі» 1935-1936 року, кардинала Йосипа Сліпого, Павла Дужого, Данила Шумука, Левка Лук'яненка. Там належав до кола поетів, і щоб бути зрозумілим писав вірші переважно російською мовою, що склали збірку «Трагическая галерея» – про долю свого покоління, про жертв терору. Згодом присвятив її Л. Лук'яненку.

Литвин звільнився 14 червня 1965 року. Одразу ж поїхав у Москву і передав посольству США усну заяву політв'язнів (пам'ять мав феноменальну) про їхнє становище в концтаборах. Щоправда, лишив у руках охорони піджака... Співробітникам посольства вдалося непомітно вивести його в машині і випустити на вулиці.

Повернувся до матері. Одружився з Вірою Мельниченко. 1967 народився син Ростислав. Працював на заводі холодильників у м. Васильків, на трубному заводі. Був обраний до профкому. Намагався переконати робітників, що профспілка – не «приводной ремень партии», а інструмент захисту економічних інтересів робітників. КГБ погрожував арештом. Литвин мусив виїхати на роботу в Сибір.

Після повернення, 14 листопада 1974 року, втретє заарештований у м.Рівне. Інкримінували як наклепницькі низку літературних і публіцистичних праць. 13 березня 1975 року Київський обласний суд засудив Литвина за ст. 187-1 КК УРСР («наклепи на радянський лад») до трьох р. таборів суворого режиму. Ув'язнення відбував у колонії №25 (сел. Верхній Чов, Комі АРСР). На розподілі «рабсили» начальник спитав професію. «Поет». – «Поэт? Га-га-га! А мне поэты не нужны. Мне нужны бетонщики. Пойдешь таскать бетон». У таборі Юрій переніс тяжку операцію на виразку шлунку, під час якої мало не помер. Про це його вірш «Балада о смерти».

14 листопада 1977 р. Литвин знову повернувся в Барахти. Півтора року був під адміністративним наглядом. До нього приїхала член-засновник правозахисної Української Гельсінкської групи Оксана Мешко: «Нема кому працювати в Групі... Руденко, Тихий, Маринович, Матусевич заарештовані...» – «Про що мова, Оксано Яківно?» – «У червні 1978 р. Литвин став членом УГГ, підготував декілька її документів. У квітні 1979 написав статтю «Правозахисний рух в Україні, його засади і перспективи», де, зокрема, відзначив: «Суспільство – це живий організм, що живе і розвивається за природними законами з тенденціями до все більшої свободи... Інакodomство в Україні має свої глибокі революційно-демократичні та ліберальні традиції... Свободолюбство, демократизм є характерними ознаками як українця, так і всієї української нації». Цю працю високо оцінив член Московської і Української Гельсінкських груп генерал Петро Григоренко.

Литвин уявляв собі український правозахисний рух як гідну ланку світового, а представляти його мають найчесніші, найдостойніші, бездоганні в моральному відношенні люди. Інтелек-

туальний рівень руху мусить бути високий. Кожен оголошений член Групи повинен бути притягальною зіркою, взірцем для оточення. За тоталітарного режиму, коли оголошений член Групи не міг протриматися на волі й декількох місяців, не треба прагнути великої чисельності. На поверхні достатньо мати невелику групу, яка б опиралася на широке коло правозахисників та вільнодумців. «Інакodomство» ж насправді не зводиться в нас до «жалюгідних відщепенців». «Інакodomці» в нас складають величезну більшість населення, бо з ким не заговори – майже всі невдоволені тими чи тими діями влади. Правильніше було б сказати, що «інакodomцями» є ідеологічний апарат, бо вони у меншості.

19 липня 1979 р., незадовго перед тим оперований на варикоз (ледве на ногах тримався), Литвин затриманий був п'ятьма міліціонерами, завезений до відділу міліції, побитий, оштрафований і відпущений. А коли інформація про це, а також про вступ Литвина до УГГ, прозвучала по радіо «Свобода», то 6 серпня він був учетверте заарештований за звинуваченням у вчиненні опору п'ятьом працівникам міліції! Засуджений 17 грудня 1979 р. Васильківським райсудом до трьох р. таборів суворого режиму за ст. 188-1 ч. 2 КК УРСР («опір працівникам міліції»). В останньому слові Литвин сказав: «Ви хочете знищити Литвина, але це вам не вдасться. Убити в мені людину, вбити в мені віру в любов, у прекрасне, правду, і свободу – вам не вдасться, панове прокурори, Литвин вас не боїться, панове начальники. Не боїться, хоч знає, чого ви варті, добре знає ваше справжнє єство, знає, що таке радянська дійсність і радянська влада, що таке її каральні органи».

Захищав його молодий адвокат на прізвище Віктор Медведчук. Той самий, що згодом захищав Стуса... Тут доречно процитувати з «Останнього слова» Юрія Литвина:

«Пасивність мого адвоката Медведчука в захисті обумовлена не його професійним профанством, а тими вказівками, які він одержав згори, і підлеглистю: він не сміє розкривати механізму вчиненої проти мене провокації. Адвокатська участь у таких справах зведена нанівець – це ще одне свідчення відсутності в СРСР інституту адвокатури при розгляді політичних справ, де садять людей «інакodomуючих». Щодо потерпілих, то вони сказали самі про себе більше і краще, ніж хто. Десь 60 років тому Дзержинський (М.І.Калінін. – В.О.) назвав міліцію дзеркалом радянської влади. Воістину, що правда. Ось вам дзеркало Василькова. Дзеркало нашої влади. Ганьба всім присутнім у цьому залі. Цей суд є однією з найганебніших сторінок за всю історію судочинства у Василькові, і він буде лежати на

совісті не лише тих, хто мене судив, але й на вашій совісті, мої громадяни-земляки».

Карався в таборах у м. Біла Церква, в селищі Буча під Києвом (ЮА-45/85), у липні – вересні 1980 – в м. Херсоні (17/90). У Бучі Литвин заново написав почате ще в Барахтах чимале есе, назву якого взяв із Достоевського: «Якщо Бога нема – все дозволено». Автор уявно бере за руку «нашого дорогого Леоніда Ілліча» та й проводить його через арешт, слідство, етапи, через табори, тюрми, «пітушатники», карцери, що покликані настановляти в'язня «на шлях виправлення»... Частина есе таки проникла на волю й була опублікована за кордоном.

У той час назрівали польські події, Литвин захоплювався «Солідарністю». Вільні від партійного і державного диктату профспілки явили світові зразок конструктивної боротьби за інтереси трудящих, а головне – що остаточно розвінчали замішану на фальші ідею Маркса про «пролетарську державу» під началом партії тоталітарного типу.

Мав Литвин оригінальний на той час погляд на витoki європейського тоталітаризму першої половини ХХ століття. Першою партією тоталітарного типу він вважав більшовицьку: виникнення і прихід до влади подібних партій у Західній Європі, зокрема, гітлерівської – реакція на російський тоталітаризм.

Мені довелося зустрітися з Литвином у вересні 1980 року на пересилці в Лук'янівській тюрмі. Ось він переді мною – худенький чоловік, що світиться зсередини любов'ю та добротою, що відкрито поклоняється свободі, що сміливо вступає в полеміку з карними в'язнями, з наглядачами, розгортаючи брудні потоки матюччя самою лише своєю правотою та щирим здивуванням, як то люди не знають таких очевидних речей. «А звідки ти це все знаєш?» – питають. – «Цього не пишуть на етикетках пляшок у горілчанних крамницях. І горлечко пляшки – надто вузеньке віконце у світ. Не випий скількись там пляшок горілки – купи приймач, слухай радіо «Свобода» – то й ти знатимеш». – «Ну, добре, ось ти такий гуманіст, а якби ти прийшов до влади, що б ти зробив з нами, кримінальними в'язнями?» – «Та я до влади ніколи не прийду. Я не політик, я правозахисник, і за будь-якої влади моє найімовірніше місце – у в'язниці. Бо будь-яка держава – насильство над людиною, а я проти насильства завжди боротимуся. Я не люблю політики й політиків». – «А все ж таки, якби тебе призначили начальником тюрми?» – «То я би розпустив усіх в'язнів, завів би до в'язниці машину вибухівки, висадив би її у повітря і на тому склав би свої повноваження». – «То ти не карав би навіть за явні злочини? Кажеш, що віруючий, та навіть Бог карає за гріхи». – «Злочинець сам себе карає, беручи гріх на душу. А Бог ще нікого власноручно не побив палицею. Та й не визнаю я Бога – начальника в'язниці, яка називається пеклом. Це Мойсеєві на одне вухо шептав Бог, на друге Сатана, а третє він сам вигадав і все те змішав до купи. Новий Заповіт чистий від ідеї насильства, я йому поклоняюся. Ось ти кажеш, що невірний. А в Добро ти віриш? У Свободу віриш? У Любов віриш? Отже, ти теж віруючий, бо Бог і є Добро, Любов, Свобода».

Мене вразила феноменальна па-

м'ять Литвина. Справді, кого з поетів він тільки читав мені за ті 10 днів у Лук'янівці: Шекспіра, Шевченка, Гюго, Тагора, Франка, Блока, Вінграновського,

ним та з Михайлом Горинем в одній камері. То був щасливий час спілкування... Літо 1983 Литвин провів у тій 12-й камері удвох із в'язнем,

Юрій Литвин. Світлина 1978 р.

Ліну Костенко... У його голові вміщлася ціла енциклопедія світової поезії, чому я подивувався. «Це не важко, – сказав Литвин, – потрібно лише часто «прокручувати» вірші в голові, ніж ото думати абищо. Повірте, що з таким багажем легше в світі жити».

Ніхто з ув'язнених членів УГГ на волю не виходив. За півтора місяця до закінчення терміну, 24 червня 1982 р., Київський облсуд визнав Литвина особливо небезпечним рецидивістом і засудив за ст. 62 ч. 2 КК УРСР («антирадянська агітація і пропаганда») до 10 р. таборів особливого (камерного) режиму і 5 р. заслання. Йому, зокрема, інкримінували написання низки статей, а також «зведення наклепів на органи радянської влади в усній формі». До справи були долучені документи (деякі вже раніше були інкриміновані): «Борцям за свободу і незалежність Чехословаччини», «Слово про грішників, що каються», «Некролог», «Звернення до Джиммі Картера», «Радянська держава і радянський робітничий клас» та інші публіцистичні твори.

Хворий на виразку шлунку Литвин етапований у с. Кучино Чусовського р-ну Пермської обл. (ВС-389/36-1). Мені поталанило кілька місяців бути з

який мав геть зіпсовані нерви: сидіти з ним у камері було гірше, ніж у карцері. Литвин мусив звертатися до адміністрації, щоб їх розвели. У вересні 1983 року розпочав голодівку, тримав її зо два тижні. За цю «незаконну голодівку» його позбавили побачення з матір'ю. Знову оголосив голодівку протесту і тримав її 26 діб. Штучно годували його 16-ї і 25-ї доби. А ще: дантист зняв йому емаль з зубів, щоб поставити коронки – і більше не з'явився. 9 останніх місяців Литвин тяжко страждав від болю, не міг узяти в рот ні холодного, ні гарячого. Навіть говорити йому було тяжко. А тут ще дізнався про смерть у неволі колишньої дружини Віри. Син Ростислав залишився з бабусею. Тяжко переживав він смерті Олекси Тихого та Бориса Антоненка-Давидовича.

У Кучино Литвин почав був писати повість «Ялинка», де намірявся дослідити проблему вибору поміж більшим і меншим злом і висвітлити її як аморальну з боку того, хто до такого вибору приневолює. В основі повісті мала лежати власна душевна драма. Під час одного з обшуків 40 написаних сторінок «Ялинки» забрали «на перевірку» та й не повернули. Уявімо собі драму художника, пам'ятаючи сказане ним

раніше, що митець, який виношує творчий задум, схожий на вагітну жінку: твір той уже не можна не народити. Але як матері тяжко бачити, що її щойно народжену дитину вбивають, так само й митцеві, коли твір його нищать. А тим паче, коли недоношений плід виривають із утроби живосилом і розтоптують брудними наглядацькими чобітьми...

Збіг тяжких обставин спричинився до тяжкого душевного і фізичного стану. В останні дні він не міг ходити і майже нічого не бачив. Був звільнений від роботи.

23 серпня 1984 р. співкамерники, прийшовши на обід, виявили Литвина з розрізаним животом. Через два тижні, 4 чи 5 вересня, він помер у лікарні в м. Чусовой – відмовили нирки (він же міг лежати тільки на спині). Мати встигла приїхати на похорон 8 вересня. Один в'язень-розконвойник сказав їй, що то було не самогубство, а вбивство. Співкамерники казали, що наглядачі так і не знайшли, чим він міг би порізатися, – ні одразу, ні під час подальших обшуків.

19 листопада 1989 року тлінні рештки Юрія Литвина, Василя Стуса і Олекси Тихого були перевезені в Київ і з великими почестями перепоховані на Байковому кладовищі.

Литвин устиг написати декілька повістей (відомі назви «Безумець», «Рабочее дело») та збірок (чи добірок) віршів: «Трагічна галерея», «Поема про підсніжники». Українською і російською мовами. Його прозові літературні твори досі не знайдені.

1980 року Закордонне представництво УГГ видало брошуру «Юрій Литвин (портрети сучасників)».

1991 у Львові вийшла збірка віршів Василя Стуса і Юрія Литвина «Передчуття». 1996 в Харкові коштом його друга, колишнього політв'язня Івана Пашкова, видано збірку віршів Литвина «Трагическая галерея». 42 документи справи – рукописи, статті, заяви, листи – в 1991 передані з СБУ матері Литвина. Більшість публіцистики 1999 р. видано окремою книжкою у видавництві імені О. Теліги «Люблю – значить живу» (упорядник Анатолій Русначенко). 2009 року вийшла найповніша книжка Юрія Литвина «На лезах блискавок». Її підготував його друг-спів'язень, перекладач Ростислав Доценко. Указом Президента України від 8.11. 2006 усі члени УГГ нагороджені орденом «За мужність» I ступеня, Юрій Литвин – посмертно.

1992 зусиллями Дрогобицького «Меморіалу» (Мирон Бучацький) побудовано нову хату для матері Литвина в с. Барахти, де вона дожила віку (14.10.1914 – 26.10.1997). У Барахтівській школі 1994 року відкрита кімната-музей Юрія Литвина. Я щороку 26 листопада проводжу там для школярів урок Юрія Литвина. А цього року маємо намір освятити кам'яний хрест на могилі його матері, Надії Антонівни, що височіє на горі неподалік хати.

Павлина ДУНАЙ, провідний науковий співробітник НМЛ України

Виходячи з концепції еспанського філософа-екзистенціаліста Ортеги-і-Гасета, який розглядав взаємодію людини й суспільства крізь призму особистісної відповідальності, кожна нова генерація, що з'являється в тій чи тій національній спільноті, неодмінно виявляє свою поколінневу публічну свідомість. Як правило, новому поколінню доводиться долати закостенілість правил і догм, напрацьованих попередниками, й пропонувати власну етичну й естетичну альтернативу. Становище ж молодих нонконформістів-шістдесятників в Україні постсталінської доби виявилось особливим – вони усвідомили себе дітьми знищеного покоління. **Ще 1956 року В.Симоненко жорстко констатував: «Сучасна література – своєрідна артіль незрячих: старші письменники осліпли в 20-х роках від надмірно яскравого світла, молодші (моє покоління) і народилися сліпими». Однак українські шістдесятники, перебуваючи в статусі, умовно кажучи, постпокоління, спромоглися після тривалої павзи після доби так званого «Розстріляного відродження», здобути-ся на власні, непідвладні совєтському тоталітарному режимові ідеї й цінності, що базувалися на органічній потребі особистої й національної свободи та загальнолюдських моральних надбанях. «Шістдесятники, а насправді мислителі, – пише Леся Демська-Будзуляк, – зрозуміли й відчули, що дорога до Незалежної України розпочинається з прагнення кожної окремої людини до свободи власного духу». Духовний гін доби, коли серед кола шістдесятників моральність, як констатував Р.Корогодський, стала паролем справжності, покликав і обрав цілу когорту переважно творчих особистостей, які усвідомлювали власну націотворчу місію. Це переконання свого часу дуже точно задекларував М.Вінграновський:**

*Ми знову є. Ми – пізні.
Найпізніші,*

Що наростили з худеньких матерів

В саду порубанім.

Я знаю, не для тиші

Вулкани дивляться

З-під наших юних брів.

«І є народ...»

Насправді, виходячи з ціннісних національних максимумів – культурницьких, етичних, естетичних, моральних, врешті, соціальних «...шістдесятництво як явище – синергі-

ен, – стверджує Людмила Тарнашинська, – можна назвати «золотою підковою» або «золотою пектораллю» українського письменства ХХ століття».

І одним із перших серед українських шістдесятників зазвучав «високореєстровий окличний голос» Василя Симоненка (1935 – 1963). Беручи витоки так само із «порубаного саду», зростаючи й формуючись в час жажливої II Світової війни та впродовж дуже

«Лебеді материнства», які за совєтських часів були, так би мовити, настільки «заспівані», що якоюсь мірою втрачено відчуття їх щирости. А ще, до прикладу, поезія В.Симоненка активно звучала під час Помаранчової революції 2004 року, зокрема з вуст тоді опального В.Ющенка – майбутнього президента. Оце «Україно! Ти для мене – диво!», «Хай мовчать Америки й Росії, Коли я з тобою гово-

що діяв у Києві впродовж 1960 – 1964 років. Тому часто приїжджав до столиці, де зустрічався з Аллою Горською, І.Світличним, І.Дзюбою, Є.Сверстюком, Л.Танюком, Ліною Костенко, М.Вінграновським, брав участь у засіданнях Клубу, літературних вечорах, зустрічах. Зрозуміло, що спілкування з неординарними творчими особистостями, які через культурницьку роботу прагнули поверну-

рік після цього побиття – 13 грудня 1963 року поет помер у Черкаській лікарні. Ховали В.Симоненка в Черкасах невітні рідні й друзі з Черкас, Києва, Львова. Як переповідає Ірина Жиленко, «коли наші приїхали туди, Василева труна була виставлена в Будинку вчителя. Василь у труні, кажуть, був на диво гарний, хоч і змучений... Мороз стояв жахливий, близько – 25. Дівчатка-художниці привезли червону китайку і несли за труною. Було море калини. Коли опускали домовину в могилу, вкрили її китайкою і засипали калиною».

Схожа з Симоненковою доля через кілька років спіткала й Аллу Горську, решта ж шістдесятників, які не погодились на компроміс із владою, в переважній більшості опинилися в в'язницях і лагерьох.

Сучасники поета залишили спогади про його світлий образ. Так, Є.Сверстюк згадує: «Василь був

худючий і кострубатий... Він уперто, насуплено дивився в корінь. Сам він, наче корінь, вийшов з землі, з органічною любов'ю до неї і свого селянського роду». «Мовчазним і водночас іронічно-колючим» називав його О.Дмитренко, додаючи до портрета інші прикмети: «...худорлявий, у блаженському й вицвілому, немов розчиненому в коромислах диму, сіро-білому плащичку чорночуб-Василь», мав він «по-чоловічому чоласте обличчя з гострими, випуклими крізь землісто-жовкту шкіру жовнами». Хоча, певно, сучасне портретне уявлення про В.Симоненка неминуче буде скориговане легендою про нього, що вже склалася в уяві читачів. Чимало додає до неї і щорічне зворушливе пошанування 14 січня Василів – покійних Симоненка й Стуса – їхніми духовними побратимами, насамперед Є.Сверстюком та В.Овсієнком. Тож мудро писав свого часу М.Зеров: «Літа минають, не минає міт!»

Зрозуміло, що В.Симоненко своєю неординарною творчістю, людською привабливістю й трагізмом життя викликав чималий резонанс серед сучасників – друзів-шістдесятників, небайдужих читачів та узагалом національно свідомої інтелігенції. Так само залишався він об'єктом неослабного інтересу й серед митців. Йому присвячувалися вірші, статті, спогади, наукові розвідки, твори образотворчого мистецтва. Таку Національному музеї літератури України зберігається портрет Василя Симоненка роботи Алли Горської, який також став своєрідною легендою. Потрапив портрет В.Симоненка до музею літератури як дарунок сина Алли Горської й Віктора

ГОЛОСИ ПОКОЛІННЯ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

непростих 50-х років, він долучився до гурту шістдесятництва – і став одним із його найпромовистіших виразників, своєрідним, як пише та ж Людмила Тарнашинська, «болідним спалахом на горизонті... українського суспільства».

Щодо його творчости, то Ірина Жиленко зазначає: «Василь Симоненко писав просто і чесно, він тільки випишувався, тільки починався. Йому, відірваному від столиці та її новацій, було найтяжче. Симоненкові судився найдовший шлях у поезію і – на пекучий сум! – найкоротше життя». Адже прижиттєво появилася лише одна невеличка збірка його віршів «Тиша і грім». А вже після смерті поета завдяки чималим зусиллям друзів побачили світ його книги «Земне тяжіння», «Поезії», «Лебеді материнства», казки «Цар Плаксі і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки», збірка новел «Вино з троянд», що їх офіційна критика зустрічала досить стримано. Однак попри те, як вважає Людмила Тарнашинська, В.Симоненкові таки судилося стати знаковою постаттю другої половини минулого століття – «...і то не тільки в розрізі мистецькому, літературному, – пише вона, – а й у контексті суспільному, оскільки його поезія перейнята таким потужним громадянським патосом, що його змогли почути не тільки друзі та вороги, а й пересічні українці». Щодо останнього твердження Людмили Тарнашинської нагадаю, що деякі вірші В.Симоненка були покладені на музику й стали презентативними для українців. Скажімо, вірш, «Ти знаєш, що ти людина?» у виконанні «Пікардійської терції» або ж

«Маю я святе синієське право / З матір'ю побуть на самоті» вразило й ошелешило багатьох і не в останню чергу спонукало до осмислення власної країни не лише як географічної території, а однієї з фундаментальних життєвих цінностей. Активний читацький інтерес до емоційно відкритої, національно зболеної й мудрої у своїй естетичній простоті поезії В.Симоненка спостерігається й нині. Нагадаю, що 1995 року, вже в добу незалежності, В.Симоненку було посмертно присуджено Національну премію імені Тараса Шевченка.

Покинутий батьком ще не маючи й року на руках матері-колгоспниці, він вповні зазнав того «щасливого дитинства», про яке надсадно голосили партійні пропагандисти в усіх куточках совєтської імперії. Почав навчатися ще в війну, за німців. У школі, яку закінчив із золотою медаллю, був кмітливим і сумлінним. Як згадувала його вчителька, «у класі Вася різнився серед учнів, по-перше, своїм бідним одягом, по-друге, своїм розумом. Навіть учителі не читали стільки книжок, як наш найкращий учень». Далі здобував освіту на факультеті журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, працював у газетах «Черкаська правда», «Молодь Черкащини», «Робітничая газета». Публіцистична діяльність у провінційній пресі з її неминучими партійними приписами й догмами не була сприятливою ні для творчости, ні для вияву національної чи громадянської позиції. Душевну розраду й друзів шукав серед кола шістдесятників, зокрема членів Клубу творчої молоді «Сучасник»,

тися до національних джерел і тим самим очистити від ідеологічного лушпиння й відродити Україну, не могло подобатися владі. Але фатальною для його долі стала причетність до виявлення злочинів сталінського режиму та поширення інформації про них.

У 1962 році В.Симоненко разом з Аллою Горською та Л.Танюком, який був головою Клубу, збираючи свідчення очевидців, знайшли місця поховання розстріляних у застінках НКВС на Лук'янівському та Васильківському цвинтарях, у Биківнянському лісі. Вони підготували меморандум до влади з вимогою розголосити інформацію про масові злочини, а самі поховання перетворити на національні меморіали. Та ж Людмила Тарнашинська з цього приводу зазначає: «Хтозна, чи розумів тоді Василь, що чинить, по суті, громадянський подвиг, однак він не міг не розуміти, що підписує собі смертний вирок». Утім слід враховувати, що молодим (Симоненкові ж на ту пору виповнилося лише 27, а прожив він усього 28 років) властиво не моделювати трагічних перспектив. До того ж ейфорія від викриттів і рішень ХХ з'їзду КПРС ще не встигла згаснути під тиском політичних реалій. Проте совєтська система, що за своїм еством і методою дискусій, як показав перебіг подій, значною мірою залишилася сталінською, працювала на знищення своїх опонентів, і не в останню чергу – фізичне. Уже наступного року його – поета і журналіста – з жорстокою професійністю побили у відділку міліції містечка Сміла, після чого у нього відмовили нирки. Трохи більше ніж через

Зарецького Олексія і являє собою досить великий (89х76) прямокутний, видовжений по вертикалі темперний відтиск на картоні. Як з'ясувалося зі спогадів шістдесятників, цей портрет був написаний спеціально для вечора пам'яті В.Симоненка, що його, повертаючись із похорону поета в Черкасах, друзі вирішили зладувати на дев'ятий день від смерті поета. І зголосився провести вечір Микола Плахотнюк у приміщенні медінституту на вулиці Леніна (нині Б.Хмельницького), 37.

Ось як описує акцію сам організатор: «Вечір пам'яті Василя Симоненка 22 грудня 1963 року. На сцені – великий графічний портрет Симоненка роботи Алли Горської. На столі в глечичку кетяги червоної калини. Зала переповнена. З магнітофонної стрічки лине голос Василя Симоненка (це Іван Світличний записав його для нащадків), на освітлений кін виходить Іван Світличний. Він пристрасно, дещо зхвильовано й негослосно, але чітко виголошує своє слово про Симоненка й зачитує Василеву передсмертну записку. Текст того слова згодом увійде до самвидавної збірки поезій...»

До речі, збереглося кілька таких портретів В.Симоненка. Один із них, датований 1964 роком, перебуває в експозиції Музею шістдесятництва. Інший, що зберігається в Музеї літератури, є, очевидно, саме тим, що був виставлений на сцені. Можливо, Алла Горська зробила кілька відтисків з нього вже напередодні вечора як своєрідну афішу. Що ж до її наміру, так би мовити, бодай трохи поширити цю роботу серед друзів, то про це недвозначно свідчить Ірина Жиленко в «Ното feiens», оповідаючи туподію в листі до свого чоловіка В.Дрозда, якого тоді, як і В.Шевчука, запроторили подалі від спокус шістдесятницького інакомислення до советського війська, зрозуміло, якнайдалі від України. «Учора був Василів вечір в медінституті... – пише вона. – Вечір сильний, але, мабуть, багатьом вилізе боком (нагадаю, що, серед іншого «пиліні органи» інкримінували і його проведення М.Плахотнюкові у вирок, що присудив до покарання багаторічним ув'язненням у психіатричних лікарнях). Але, можливо, тільки на цьому вечорі я зрозуміла, що Василя таки нема і сполучення слів «Василь помер» уже не здається мені безглуздом. Який портрет намалювала Аллочка! Це не портрет (там не ідеальна схожість). Але щось прекрасне і символічне: схи-

лений профіль, оповитий калиною і китайкою. Прекрасний національний модерн. Алла обіцяла зробити з нього гравюру і подарувати мені».

Що ж так вражає в портреті Василя Симоненка роботи

Алли Горської? Перше, що владає в око, – справді потужна експресія й символізм полотна, – починаючи з його кольорів (поєднання червоного з біло-жовтуватим на чорному тлі) й закінчуючи

глибокою символікою фразментів зображуваного й усієї роботи в цілому. Справді, виразний профіль голови й стрімкої шиї трагічно самозаглибленого поета ніби проростає не так з червоної китайки, як пише Ірина Жиленко, а з чогось такого, що вельми нагадує червоне стилізоване ковадло чи короткорукій молот, увінчаний невеличким серпом, що своєю чергою постає продовженням червоної (вкритої китайкою?) домовини. Утім ця символічна конструкція цілком може бути й специфічною катедрою чи підставкою для скульптурного (а саме так воно виглядає) погруддя поета. Можливо, в такій композиції авторкою закована (чи розкрита?) ідея тожності знаряддя смерті й прослави, як у християнстві хрест, що став інструментом катувань і символом воскресіння та довічного торжества Ісуса Христа. Утім важко достеменно говорити про таку паралель. Хоча, хто ладен однозначно судити про такі речі, тим паче, що від часу написання портрета В.Симоненка минуло вже понад п'ятдесят років. Що ж до калини, того, мовляли кагебісти, «націоналістического кустарника», то її округлі ягоди виразно нагадують краплі вичавленої на ковадлі крові. Що така паралель була для шістдесятників не чужою, переконає вірш Василя Стуса, присвячений пам'яті вже самої Алли Горської, жорстоко вбитої у Василькові 1970 року, якого він прочитав над її могилою, незважаючи на сувору заборону:

*Ярій, душе. Ярій, а не
ридай.*

*У білій стужі сонце
України.*

*А ти шукай – червону
тінь калини
на чорних водах –
тінь її шукай,
де горстка нас.*

*Малесенька шопта
лише для молитов
і сподівання.*

*Усім нам смерть
судилася зарання,
бо калинова кров –
така ж крута,
вона така ж терпка,
як в наших жилах.*

*У сивій завірюсі
голосінь
ці грона болю, що
падуть в глибіню,
безсмертною бідю
окошились.*

«Калинова кров» у поезії В.Стуса так само не випадкова, як і на полотні Горської. Адже ще

з прадавніх часів калину тлумачили як багатозначний національний образ – світово-го, згодом – весільного дєрева, символ крові й безсмертя роду, врешті – самої України. А ще калину ототожнювали з красою дівчини, її чистотою й цноту. Червоні ягоди калини, що нагадують краплі крові, згодом набули символу пролитої козацької крові – від лицарів-запорозців до січових стрільців, себто тих, хто віддав життя за Україну. І не випадково «Гімн січових стрільців» побудований на прямому паралелізмі калини й України: «*Ой у лузі червона калина похилилася, / Чогось наша слава України зажурилася. / А ми тую червону калину підіймемо / А ми тую нашу славу України, гей-гей, розвеселимо!*» Отож калина з плином часу почала символізувати національне відродження. На мій погляд, саме таке «чоловіче», героїчне наповнення цього образу спостерігаємо на графічному полотні Алли Горської, де В.Симоненко постає і лицарем, що віддав життя за Україну, і тим, хто символізує віру в її національне відродження.

Попри це художню манеру Алли Горської жодною мірою не можна запідозрити в орнаменталізмі чи надмірному естетизмові. В її інтерпретації так звана тематична «калиновість» на полотні сприймається не як традиційне зображення, а як щось дуже модерне й навіть авангардне. Алла Горська тут (власне, як і завжди) постає радше художником ідеї, що набирає форм яскравого національного образу. Лінії мисткині потужні, лаконічні й строї, а з тим – і дуже виразні. Годі й уявити, що можна щось додати до зображеного чи знайти на ньому зайве. *Трагічність, жертвовність і неупокореність В.Симоненка, а з ним – і України – ось власне та провідна думка, що променіє в цій картині.* Подібно прочитується і її колористика – червоне й чорне з абрисами кольору слонової кістки – як журба і радість, життя і смерть у сконденсованому лаконізмі символічного вияву. Що ж до модерністської стилістики цієї роботи, про яку писала Ірина Жиленко, то динаміка й стрімкість її ліній, як і її образність, дає підстави говорити також про авангардний спосіб образного мислення художниці, елементи якого спостерігаються й у її знаменитих монументальних розписах. Утім, без сумніву, портрет Василя Симоненка роботи Алли Горської і за своїм смисловим наповненням, і за стилістикою й технікою виконання бачиться одним із глибоких, яскравих і характерних мистецьких образів шістдесятництва.

Портрет Василя Симоненка роботи Алли ГОРСЬКОЇ

Священик Віталій ПОРОВЧУК

Живопис Михайла Федюри на підтримку українського війська

У Рівненському краєзнавчому музеї відкрилася благодійна виставка «Живопис Михайла Федюри». На виставці експонуються ікони, пейзажі, портрети і натюрморти рівненського художника Михайла Федюри. Особливо цікавими є пейзажі рівненських околиць, зображення храмів, замків, сільських краєвидів на фоні природи.

Михайло Остапович Федюра зараз має поважний вік, хворіє, тому не зміг бути присутнім на відкритті виставки. Проте, його друзі розповіли, що художник завжди був чуйною людиною. Зазнавши в юності переслідувань з боку советської влади, він зберігав віру у Бога та мав патріотичні переконання. Довгий час розписував православні храми, писав ікони, співав у хорі Свято-Троїцького храму у Басовому Куті.

У теперішній тяжкий для України час проби та міри Михайло Федюра подарував близько сотні своїх робіт у розпорядження благодійної місії «Православне діло» Рівненського православного молодіжного Свято-Софіївського братства з тією метою, щоб вони послужили людям.

Отже, братство разом з музеєм організували виставку, на якій можна буде придбати картини художника та пожертвувати гроші у скриньку.

Всі кошти підуть на друк православного молитовника для українського війська.

У молитовнику окрім власне молитов, містяться розділи про основи віри та практичні духовні поради християнам на війні. Подано там інформацію про те, як охрестити людину при загрозі її життю, коли немає священика, як вислухати сповідь, духовно підтримати і помолитися за помираючого без священика, як поховати тіло християнина чи іновірця без священика. Зі слів воїнів, такий молитовник дуже потрібний нашому війську. Якщо з нами Бог – то хто проти нас?

Картини, які не розпродадуть на виставці, будуть подаровані у закриті відділення психіатричних лікарень, дитячу онкогематологію, сиротинці, а також будуть продаватися спільно з Благодійним фондом «Скарбниця надії» для матеріальної підтримки онкохворих дітей.

Відвідати виставку можна у Рівненському краєзнавчому музеї до 31 грудня 2014 року.

Надія КИР'ЯН

Художник

Моєму дядькові, миргородському художнику Г.Ксьонзу

Був дядько земний, не вірив в дива,
Не міг ні чути, ні говорити,
Він ходив по селах і малював –
І то був єдиний зв'язок зі світом.
Дядько просто й немудро жив,
Ходив у старій сорочині потертій,
Та над усе у житті дорожив
Фарбами і мольбертом.
Легко ішов по дорозі крутій,
Не боявся ні сонця, ні зливи.
Дядька впізнавали сільські півні
І на його честь кукурікали галасливо.
Він малював криницю без дна,
Жінок із відрами, що її обступали...
І прикипали фарби до полотна,
Як дядько до життя, прикипали.
І небо прибігало під самі стріхи,
Зацвітало коровами й будяками.
Дивувались сусіди, забувши про лихо,
І милувались дядьковими руками.
А він простував через села,
рідні й чужі,
Не минаючи на шляху ні одного.
А потім тихо заснув, дійшовши межі,
А фарби і пензлі притулились
до нього.

Рабовласницький лад

Фантасти голови сушать –
Як час повернути назад...
Загляньмо до себе в душу –
А там – рабовласницький лад.
Вважаємось ми не рабами,
Нас вільними звать людьми.
Торгують тепер не нами –
Торгуєм собою ми.
Подачки страшні і жорстокі
Приймаєм один лиш раз –
І маєм життя та спокій,
Лиш волі немає у нас.
Работорговцями стали
У роки хули і хвали.
Не тільки себе продавали –
На муки скількох продали!
Тепер виповзаємо з ями
І бачим себе без прикрас.
В історії білі плями,
А чорні – в душі у нас.
Своєї історії власники,
Змиваємо плями ганьби.
Не кінчиться лад рабовласників,
Допоки в душі ми – раби!

Співчуття

Найкраще почуття – це співчуття.
Це співчуття і це дарунок Бога.
Допоможи – у цьому сіль життя, –

Якщо комусь потрібна допомога.
В житті добро творити поспішай
І дякуй Богу за таку нагоду.
До тебе пригорнулася душа –
Оце і є найвища нагорода.
До серця – серце, і в руці – рука.
В житті надхнення вищого немає.
Це музика, жагуча й п'янка,
Це створений в душі куточок раю.
У нім з калюжі небо виринає.
В нім дивина і таїна причастя.
Дві слабкості – в них сила неземна.
А дві біди складаються у щастя.

Вість

На землю, де я нині майже гість,
Де я і відцвіла, і відспівала,
Мені Господь послав Таємну Вість,
Щоб за землею я не шкодувала.
Це почуття безмежне і п'янке,
Воно і небо, й землю обіймає...
Це не любов, але це щось таке,
Чому і назви на землі немає.
Такого зроду не було мені,
Ні в юності, ні в будні, ні у свята.
Лише почую те простеньке «Ні» –
І вже літати хочеться й співати.
Так люблять тільки Господа. Ковток
Води із річки, де живе Лілея, –
Усе життя. Над ним – тонкий місток,
Тонкий місток між небом і землею.
По нім, де я тільки гість,
Де я цвіла, любила і співала
Мені Господь послав Таємну Вість,
Щоб за землею я не шкодувала.

Війнуло вічністью

Війнуло вічністью від сивої ріки,
Холодна вогкість крапле у кімнати.
Веселково цвітуть маленькі
яблунята,
Змахнувши тінь хмарини зі щокви.
Блідо-рожевий пелюстковий сніг
Переміта стежки, дороги, роки...
В цю мить до вічності мені лиш
кілька кроків –
Лишень переступить через поріг.

Я думала – маки несуть

Я думала – маки несуть
А то сонце заходило.
Падали темно-вишневі пелюстки
в росу
І ховались у вечорових водах.
Колось отак під вікном клен,
Наче вечірня пісня, зростав.
Отак розцвітала трава зелена
І котились червоні яблука
у золотий став.

Передплачуйте газету

У кожному поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра», індекс 61671.

Газета містить актуальні матеріали з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

Засновник
і видавець
– колектив
Редакції газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Євген СВЕРСТЮК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Архиєп. Ігор (ІСІЧЕНКО), Євген СВЕРСТЮК, Раїса ЛИША, Юрій ВІВТАШ

ЛІТЕРАТУРНИЙ І ХУДОЖНИЙ РЕДАКТОР: Раїса ЛИША
ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Надія САМУЛЯК
КОМП'ЮТЕРНА РОБОТА: Майя БУЛАХ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071

Для листів: Україна-Ukraine, 01001, Київ-1, а/с283.
E-mail: nashavira@ukr.net; http://www.nashavira.ukrlife.org
Телефон-факс: 425-68-06

Наш розрахунковий рахунок: 26004001282001, МФО300142 в УКРІНБАНКУ

Ідентиф. код №22893760

Підписано до друку 26 листопада 2014 р.

